

پژوهشکده شورای نگهبان

اظهار نظر مجمع شورتی حقوقی

در خصوص:

برنامه ششم توسعه جمهوری اسلامی ایران

مواد (۴۱) الی (۸۰)

کد گزارش: ۹۵۱۱۰۷۴

تاریخ انتشار: ۱۳۹۵/۱۱/۰۵

پژوهشکده شورای نگهبان

برنامه ششم توسعه جمهوری اسلامی ایران

مواد (۴۱) الی (۸۰)

ماده (۴۱) - نکته، مغایرت با اصل ۷۵

۱) نکته: این ماده در لایحه دولت وجود نداشته است. البته همچنان که در این ماده تصریح شده، در راستای اجرای بندهای «۶» و «۷» سیاست‌های اقتصاد مقاومتی^۱ به تصویب رسیده است. همچنین این ماده را می‌توان در راستای بند «۲» سیاست‌های کلی نظام در بخش کشاورزی^۲ دانست.

۲) مغایرت: با توجه به اینکه مفاد این ماده در لایحه پیشنهادی دولت پیش‌بینی نشده بوده و از طرفی تکالیف مزبور واجد بار مالی تأمین نشده توسط مجلس می‌باشند، بندهای «الف»، «ج»، «ه»، «و»، «ل»، «م» و «ن» آن مغایر با اصل ۷۵ قانون اساسی است.

بند «ب» - نکته

این بند واجد ماهیت برنامه‌ای نیست. در حال حاضر در «قانون تضمین خرید محصولات اساسی کشاورزی»^۳ (مصوب ۱۳۶۸) و ماده (۶)، از «قانون افزایش بهره‌وری بخش کشاورزی و منابع طبیعی» (مصوب ۱۳۸۹) و تبصره «۶» آن^۴، تکالیف دولت در زمینه

---

۱. بند ۶- افزایش تولید داخلی نهاده‌ها و کالاهای اساسی (بویژه در اقلام وارداتی)، و اولویت دادن به تولید محصولات و خدمات راهبردی و ایجاد تنوع در مبادی تأمین کالاهای وارداتی با هدف کاهش وابستگی به کشورهای محدود و خاص.

بند ۷- تأمین امنیت غذا و درمان و ایجاد ذخایر راهبردی با تأکید بر افزایش کمی و کیفی تولید (مواد اولیه و کالا).

۲. بند ۲- تأمین امنیت غذایی با تکیه بر تولید از منابع داخلی و نیل به خود کفایی در محصولات اساسی، ارتقای سطح سلامت مواد غذایی تا استاندارد جهانی، اصلاح و بهینه‌نمودن الگوی مصرف و حمایت مؤثر از تولید و صادرات در محصولات دارای مزیت‌های نسبی و ایجاد مزیت‌های جدید (از جمله هدفمند نمودن یارانه‌ها در جهت تولید و صادرات).

۳. ماده واحده: بمنظور حمایت از تولید محصولات اساسی کشاورزی و ایجاد تعادل در نظام تولید و جلوگیری از ضایعات محصولات کشاورزی و ضرر و زیان کشاورزان، دولت موظف است همه ساله خرید محصولات اساسی کشاورزی (گندم، برنج، جو، ذرت، چغندر، پنبه‌ش، دانه‌های روغنی، چای، سیب‌زمینی، پیاز و حبوبات) را تضمین نموده و حداقل قیمت خرید تضمینی را اعلام و نسبت به خرید آنها از طریق واحدهای ذیربط اقدام نماید. ...

تبصره ۳- (اصلاحی ۱۳۸۳/۰۶/۰۱) دولت موظف است ضرر و زیان احتمالی موضوع این قانون را از منابع مالی خود تأمین نماید، همچنین به دولت اجازه داده می‌شود ضرر و زیان ناشی از دیر کرد پرداخت بیش از یک ماه موضوع این قانون را از محل منابع مالی خود تأمین و به ازای هر ماه تأخیر در پرداخت علاوه بر اصل قیمت محصولات خریداری شده، افزایشی متناسب با کارمزد سپرده‌های میان مدت که در ابتدای هر سال توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران تعیین می‌شود، به صورت روزشمار پرداخت نماید.

۴. ماده ۶- دولت مکلف است وظایف تصدی‌گری خود در خصوص اقدامات اجرائی خریدهای تضمینی، تهیه و توزیع کلیه نهاده‌های تولید، اقدامات اجرائی خرید، انبارداری و توزیع اقلام مورد نیاز تنظیم بازار، اداره کشتارگاه‌ها، آزمایشگاه‌های گیاهی و دامی (به جز آزمایشگاه‌های مرجع به تشخیص وزارت جهاد کشاورزی و تصویب هیأت وزیران)، انبارها، سیلوها، سردخانه‌ها، صنایع تبدیلی و تکمیلی، امور اجرائی آموزشی، ترویجی و بیمه‌گری را متناسب با وظایف و اختیارات هر تشکل، به تشکلهای موضوع مواد (۲) و (۵) این قانون، مطابق با قوانین و مقررات مربوط واگذار نماید.

تبصره ۶- خریدهای تضمینی در محصولات غیراساسی منوط به پذیرش شرایط الگوی کشت از طرف کشاورزان و تولیدکنندگان می‌باشد. الگوی کشت هر منطقه براساس مزیت‌های نسبی، ارزش افزوده، شرایط اقتصادی، شرایط آب و هوایی و حد بهینه آن در کشور، حداکثر تا شش ماه پس از تصویب این قانون، توسط وزارت جهاد کشاورزی برای هر منطقه تعیین و جهت اجراء ابلاغ می‌شود.

خرید تضمینی محصولات کشاورزی مشخص شده و در صورتی که مجلس قصد دارد تا تکلیف جدیدی برای دولت در این زمینه ایجاد نماید لازم است تا در قوانین مربوطه اصلاحات لازم را انجام دهد. لذا این بند غیربرنامه‌ای محسوب می‌شود.

بند «و» - مغایرت با اصل ۱۵

بکارگیری واژه «ارگانیک» در این بند، به دلیل غیرفارسی بودن مغایر اصل ۱۵ قانون اساسی است.

بند «ز» - نکته

در «قانون ایمنی زیستی جمهوری اسلامی ایران» (مصوب ۱۳۸۸) ضوابط بهره‌برداری از فرآورده‌های زیستی جدید مشخص شده و موضوع این قانون «تجویز» استفاده از فرآورده‌های تراریخته در قالب شرایط و قانون مزبور است.^۱

بند «ح» - نکته، مغایرت با اصول ۸۵ و ۱۵ و تذکر

۱) نکته: این بند واجد ماهیت برنامه‌ای نیست. در حال حاضر، ماده (۴۸) «قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲)»^۲ (مصوب ۱۳۹۳) به تعیین تکلیف در زمینه تولید و واردات و عرضه کالاها و خدمات آسیب‌رسان به سلامت پرداخته است.

۲) مغایرت: صلاحیت یافتن دولت جهت اخذ عوارض از انواع چربی‌های وارداتی دارای اسیدهای چرب اشباع و ... بدون تعیین میزان و چارچوب آن، به منزله‌ی تفویض تعیین میزان این عوارض به دولت است. لذا، این بند بدون تعیین میزان عوارض یا ضابطه آن، مغایر با اصل ۸۵ قانون اساسی مبنی بر منع تفویض قانون‌گذاری و اصل ۵۱ (ممنوعیت وضع هیچ نوع مالیات مگر به موجب قانون) است. در این خصوص ذکر این نکته لازم است که بر طبق ماده (۴۸) «قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲)» تفویض صلاحیت تعیین میزان عوارض کالاها و خدمات آسیب‌رسان به سلامت، به کارگروه موضوع آن ماده با رعایت قید «حداکثر ده درصد ارزش کالا» بوده است و حال آنکه در بند حاضر هیچ قیدی در این زمینه مشخص نشده و تنها «میزان مصرف و نحوه هزینه» آن در بودجه سنواتی با رعایت ماده (۴۸) قانون مذکور دانسته شده است و نه میزان خود عوارض.

۳) مغایرت: در بند «ح» این ماده واژه «ترانس» واژه بیگانه بوده و ذکر آن بدون معادل فارسی، مغایر با اصل ۱۵ قانون اساسی است.

۴) تذکر: علی‌رغم اینکه در عبارت ذیل این بند، تعیین «میزان مصرف» عوارض موضوع این بند با رعایت ماده (۴۸) «قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲)» دانسته شده، اما در ماده مورد اشاره هیچ‌گونه حکمی در خصوص میزان مصرف و نحوه آن وجود ندارد و صرفاً مقرر شده «به صورت درآمد - هزینه در اختیار دستگاههای اجرایی مربوطه» قرار می‌گیرد.

---

۱. ماده (۲) قانون ایمنی زیستی جمهوری اسلامی ایران: کلیه امور مربوط به تولید، رهاسازی، نقل و انتقال داخلی و فرامرزی، صادرات، واردات، عرضه، خرید، فروش، مصرف و استفاده از موجودات زنده تغییر شکل یافته ژنتیکی با رعایت مفاد این قانون مجاز است و دولت مکلف است تمهیدات لازم را برای انجام این امور از طریق بخش‌های غیردولتی فراهم آورد.

۲. ماده ۴۸ - هرگونه تولید و واردات و عرضه کالاها و خدمات آسیب‌رسان به سلامت و داروهای با احتمال سوء مصرف، مشمول عوارض خاص تحت عنوان عوارض سلامت می‌باشد. فهرست خدمات و اقدامات و کالاهای آسیب‌رسان به سلامت و داروهای با احتمال سوء مصرف توسط وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و درصد عوارض (حداکثر ده درصد ارزش کالا) برای این کالاها در ابتدای هر سال توسط کارگروهی با مسؤولیت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و با عضویت وزارتخانه‌های امور اقتصادی و دارایی، تعاون، کار و رفاه اجتماعی و صنعت، معدن و تجارت و سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور تعیین و ابلاغ می‌شود. صد در صد (۱۰۰٪) مبلغ وصولی پس از واریز به خزانه و مبادله موافقتنامه به صورت درآمد - هزینه در اختیار دستگاههای اجرایی مربوطه قرار می‌گیرد.

بند «ن» - مغایرت با اصول ۷۵ و ۱۲۶ و نکته

۱) مغایرت: تعیین تکلیف استخدامی کارگزاران بیمه محصولات کشاورزی و ناظرین در دستگاه‌های اجرایی موضوع این بند باتوجه به ذیل آن که ناظر به پیش بینی سنوات همکاری آن‌ها به عنوان سابقه است، به منزله استخدام این دسته از افراد در دستگاه‌های اجرایی مزبور می باشد که چنین امری مستلزم بار مالی برای دولت می باشد و لذا بند مزبور علاوه بر غیربرنامه‌ای بودن مغایر اصل ۷۵ قانون اساسی تلقی می شود.

۲) مغایرت: الزام دولت به استخدام افراد به صورت مقرر در این بند مغایر صلاحیت‌های رئیس جمهور در اصل ۱۲۶ قانون اساسی در خصوص مسئولیت امور اداری و استخدامی کشور توسط رئیس جمهور است.

۳) نکته: براساس بند «۱۶» سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی^۱، «... منطقی‌سازی اندازه‌ی دولت و حذف دستگاه‌های موازی و غیرضرور و هزینه‌های زاید.» از جمله این سیاست‌ها محسوب شده است. لذا اطلاق این بند که بدون توجه به نیاز دستگاه‌های اجرایی حکم به استخدام این دسته از اشخاص در این دستگاه‌ها نموده است مغایر این سیاست‌ها محسوب می گردد.

ماده (۴۲) - نکته

این ماده در لایحه دولت وجود نداشته است.

بند «الف» - نکته، مغایرت با اصل ۱۵ و ابهام

۱) نکته: این بند فاقد ماهیت برنامه‌ای است.

۲) نکته: بر طبق بند «الف» ماده (۱) «قانون تمرکز وظایف و اختیارات مربوط به بخش کشاورزی در وزارت جهاد کشاورزی» (مصوب ۱۳۹۱)، مسئولیت «تنظیم بازار داخلی محصولات و کالاهای اساسی زراعی، باغی و گیاهان دارویی شامل ...» برعهده وزارت جهاد کشاورزی قرار گرفته است.

۳) مغایرت: واژه «استراتژیک» در این بند، به دلیل غیرفارسی بودن مغایر اصل ۱۵ قانون اساسی است.

۴) ابهام: قراردادهای مذکور در این بند (سلف، سلف موازی استاندارد، پیمان آتی، قراردادهای آتی یا قراردادهای اختیار معامله) در قوانین موجود دارای تعریف قانونی نیستند و از این جهت تکلیف شرکت بازرگانی دولتی ایران یا ... به اتخاذ موقعیت مناسب خرید یا فروش بر طبق این نوع از قراردادها محل ابهام است. ذکر این نکته لازم است که قراردادهای مذکور در این بند، از جمله قراردادهایی هستند که در بورس یا فرابورس مورد استفاده قرار می‌گیرند و در حال حاضر برخی از این قراردادها (نظیر قرارداد سلف و سلف موازی استاندارد) در «دستورالعمل معاملات کالا و اوراق بهادار مبتنی بر کالا در بورس انرژی» - مصوب ۱۳۹۱ شورای عالی بورس و اوراق بهادار^۲ تعریف شده‌اند و لکن دستورالعمل مزبور قابل تغییر بوده و در نتیجه امکان تغییر ماهیت این قراردادها نیز وجود دارد.

---

۱. بند ۱۶ - صرفه‌جویی در هزینه‌های عمومی کشور با تأکید بر تحول اساسی در ساختارها، منطقی‌سازی اندازه‌ی دولت و حذف دستگاه‌های موازی و غیرضرور و هزینه‌های زاید.

۲. شورای عالی بورس و اوراق بهادار به موجب ماده (۳) قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران (مصوب ۱۳۸۴/۹/۱) تشکیل و صلاحیت‌هایی همچون تصویب ابزارهای مالی جدید را دارد. مصوبات این شورا پس از تأیید وزیر امور اقتصادی و دارایی، لازم الاجراء خواهد بود.

بند «ب» - نکته، مغایرت با اصل ۵۲، ۷۵ و بند «ا» اصل ۱۱۰ و تذکر

(۱) نکته: جزء «ا» این بند فاقد ماهیت برنامه‌ای است.

(۲) مغایرت: جزء «ا» این بند از آنجا که دولت را مکلف به پیش‌بینی ردیف مستقل پرداخت خسارت به بیمه‌گذاران محصولات کشاورزی و صندوق بیمه محصولات کشاورزی در لوایح بودجه سنواتی می‌کند، مغایر با صلاحیت دولت در تهیه لایحه بودجه در اصل ۵۲ قانون اساسی است.

(۳) تذکر: عنوان درست «صندوق بیمه کشاورزی»، «صندوق بیمه محصولات کشاورزی» است.

(۴) نکته: موضوع حکم مقرر در جزء «۲» را می‌توان در بند «الف» ماده (۱۴) «قانون افزایش بهره‌وری بخش کشاورزی و منابع طبیعی» (مصوب ۱۳۸۹) با اصلاحات و الحاقات بعدی مشاهده نمود.

(۲) تذکر: در جزء «۲»، عبارت «کربن (ماده آلی)» به «ماده آلی (کربن)» اصلاح شود.

(۳) مغایرت: در جزء «۴»، دولت مکلف گردیده است تا مطابق با بند «۱۰-۴» سیاست‌های کلی برنامه ششم^۲ و در چارچوب اساسنامه صندوق توسعه ملی، (۱۰٪) از ورودی سالانه صندوق توسعه ملی را نزد بانک‌های عامل، جهت پرداخت تسهیلات به متقاضیان غیردولتی سرمایه‌گذار در بخش کشاورزی، صنایع تبدیلی و تکمیلی این بخش، محیط‌زیست مرتبط با بخش کشاورزی و منابع طبیعی و احداث بندهای انحرافی و سدهای کوچک اختصاص دهد. در این خصوص توجه به نکات ذیل ضروری است: اول اینکه بر طبق جزء «۳» بند «۱۰» سیاست‌های کلی برنامه ششم بر «استقلال مصارف صندوق توسعه ملی از تکالیف بودجه‌ای و قوانین عادی» تأکید شده است. لذا، تعیین تکلیف در خصوص سرمایه‌های این صندوق در قوانینی از جمله قانون برنامه (به عنوان یک قانون عادی)، مغایر سیاست‌های مذکور محسوب می‌گردد. لازم به ذکر است که جزء «۴» بند مذکور مبنی بر «سپرده‌گذاری ارزی حداکثر ۲۰ درصد از منابع ورودی صندوق نزد بانک‌های عامل در قبال اخذ خط اعتباری ریالی از بانک‌های مذکور برای ارائه تسهیلات ریالی به بخش کشاورزی، صنایع کوچک و متوسط و تعاونی با معرفی صندوق توسعه ملی» ناظر به تکلیف صندوق بوده و به منزله پیش‌بینی این امر در قوانین نمی‌باشد و به عبارت دیگر جزء «۳» مبنی بر استقلال مصارف صندوق از تکالیف قوانین عادی، حاکم بر جزء «۴» می‌باشد.

دوم اینکه تکلیف دولت به ارائه تسهیلات به سرمایه‌گذاران در زمینه «احداث بندهای انحرافی و سدهای کوچک» از محل مذکور، از آن جهت که در بند «۱۰-۴» تنها «بخش کشاورزی»، «صنایع کوچک و متوسط» و «تعاونی» مشمول تسهیلات موضوع این بند معرفی شده‌اند، به نوعی توسعه حکم مقرر در این بند از سیاست‌ها بوده و از این جهت نیز مغایر با بند «ا» اصل ۱۱۰ قانون اساسی است.

---

۱. ماده ۱۴ - به منظور حفظ و توسعه پایدار زیست محیطی (اکولوژیکی) عرصه‌های طبیعی و ایجاد تعادل جمعیت دام موجود در مراتع کشور، دولت مکلف است با انجام مطالعه، ارتقاء علمی و تقویت تسهیلات، به گونه‌ای اقدام نماید که با استفاده از نیروی انسانی متخصص، توان و سرمایه‌های بخشهای غیردولتی، ظرف ده سال:

الف - شاخص رشد کیفیت و کمیت علوفه و سایر تولیدات مراتع، ضریب تنوع گیاهی، تثبیت خاک و ترسیب کربن و سایر معیارهای زیست محیطی (اکولوژیکی) سرزمین، به طور متوسط سالانه تا دو درصد (۲٪) افزایش یابد.

۲. ۱۰-۴ - سپرده‌گذاری ارزی حداکثر ۲۰ درصد از منابع ورودی صندوق نزد بانک‌های عامل در قبال اخذ خط اعتباری ریالی از بانک‌های مذکور برای ارائه تسهیلات ریالی به بخش کشاورزی، صنایع کوچک و متوسط و تعاونی با معرفی صندوق توسعه ملی.»

۴) نکته: لازم به ذکر است که در بند «۷» ماده (۵۷) همین مصوبه نیز در خصوص ده درصد دیگر موضوع جزء «۱۰-۴» سیاست‌های کلی برنامه ششم تعیین تکلیف شده است.

ماده (۴۳) - نکته

۱) نکته: همچنان که در صدر این ماده تصریح شده، این ماده در اجرای بندهای سوم و ششم سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی^۱ تصویب شده است.

۲) نکته: متناظر بندهای این ماده در لایحه دولت نبوده است.

بند «ج» - تذکر، مغایرت با اصول ۵۲ و ۸۵

۱) تذکر: فعل حکم مقرر در صدر این بند محذوف است و مشخص نیست که دولت در خصوص «خوشه‌های صادراتی» باید چه اقدامی انجام دهد.

۲) مغایرت: در تبصره ذیل این بند، تکلیف دولت به پرداخت مابه‌التفاوت قیمت تولید داخل با قیمت کالای کشاورزی در بازارهای هدف به عنوان مشوق‌های صادراتی و از محل هدفمندی یارانه‌ها از آن جهت که باید چنین پرداخت‌هایی بر اساس قوانین بودجه سالیانه اختصاص یابد، مغایر اصل ۵۳ قانون اساسی است.

۳) مغایرت: تفویض صلاحیت تعیین «ضوابط تعیین کالاهای مشمول این بند» به مصوبه هیأت وزیران، از آن جهت که «تعیین ضوابط» متفاوت از «تعیین مصادیق» می‌باشد و تعیین ضوابط از جمله اموری است که باید توسط خود قانونگذار مشخص شود، مغایر با اصل ۸۵ قانون اساسی است.

بند «ه» - مغایرت با اصل ۵۲

علاوه بر ایراد اخیرالذکر، با توجه به اینکه اجرای حکم مقرر در این بند منوط به پیش‌بینی اعتبار لازم در بودجه سنواتی شده و از سوی دیگر به موجب عبارت صدر ماده مزبور دولت در اجرای اقدامات مقرر در بندهای این ماده مکلف گردیده است؛ بنابراین، تکلیف دولت به پیش‌بینی اعتبار لازم جهت اجرای این بند در لایحه بودجه سالانه، مغایر با اختیار دولت در تهیه لایحه بودجه بوده و از این جهت مغایر اصل ۵۲ قانون اساسی است.

بند «ز» - مغایرت با بند «۱» اصل ۱۱۰

با توجه به عبارت صدر این ماده، دولت مکلف به افزایش سهم سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی به میزان سالانه حداقل (۲٪) شده است. اطلاق چنین تکلیفی از آن جهت که شامل سرمایه‌گذاری مستقیم دولت در این بخش می‌شود با بند «الف» سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و جزء «۱» آن، مبنی بر «جلوگیری از بزرگ شدن بخش دولتی» به جز با

۱. بند ۳- محور قراردادن رشد بهره‌وری در اقتصاد با تقویت عوامل تولید، توانمندسازی نیروی کار، تقویت رقابت‌پذیری اقتصاد، ایجاد بستر رقابت بین مناطق و استان‌ها و به کارگیری ظرفیت و قابلیت‌های متنوع در جغرافیای مزیت‌های مناطق کشور.

بند ۶- افزایش تولید داخلی نهاده‌ها و کالاهای اساسی (بوئژه در اقلام وارداتی)، و اولویت دادن به تولید محصولات و خدمات راهبردی و ایجاد تنوع در مبادی تأمین کالاهای وارداتی با هدف کاهش وابستگی به کشورهای محدود و خاص.»

۲. الف- سیاست‌های کلی توسعه بخش‌های غیردولتی و جلوگیری از بزرگ‌شدن بخش دولتی:

«پیشنهاد هیأت وزیران» و «تصویب مجلس شورای اسلامی» و «برای مدت معین»، مغایر می‌باشد و به تبع آن مغایر بند «۱» اصل ۱۱۰ قانون اساسی است.

بند «ط» - مغایرت با اصول ۷۵، ۴۷ و بند «۵» اصل ۴۳، ابهام

۱) **مغایرت:** بخشودگی سود، کارمزد و جرایم وام‌های موضوع این بند در خصوص بانک‌های دولتی به دلیل کاهش درآمد دولت، مغایر اصل ۷۵ قانون اساسی و در خصوص بانک‌های غیردولتی به دلیل اضرار به سهام‌داران این بانک‌ها مغایر با اصل ۴۷ و بند «۵» اصل ۴۳ مبنی بر محترم بودن مالکیت شخصی افراد و منع اضرار به غیر می‌باشد.

۲) **ابهام:** تعیین میزان خسارت، مطابق ذیل این بند از جهت اینکه مشخص نیست تعیین این امر به چه منظوری صورت خواهد گرفت واجد ابهام است.

بند الحاقی - مغایرت با اصل ۷۵ و ابهام

۱) **مغایرت:** این بند ماهیت غیر برنامه‌ای دارد و باتوجه به اینکه منجر به کاهش درآمدهای عمومی می‌شود مغایر اصل ۷۵ قانون اساسی محسوب می‌گردد.

۲) **ابهام:** بند مذکور از جهات ذیل واجد ابهام است:

اول اینکه براساس صدر این بند فرآیندهای تولیدی و خدماتی مشمول معافیت موضوع این قرار گرفته‌اند. نکته‌ای که در این خصوص وجود دارد این است که مشخص نیست مقصود از «فرآیندهای» مذکور چیست؟ و معلوم نیست براین اساس شرکت و یا نهادی از شمول مالیات معاف می‌گردد و یا محصول خاصی؟ چراکه «فرآیند» موضوع تعلق مالیات قرار نمی‌گیرد و در نتیجه معافیت مالیاتی نسبت به «فرآیندها» فاقد مفهوم مشخصی است.

دوم اینکه بند مذکور از جهت شمول معافیت نسبت به مالیات‌های مستقیم و یا مالیات بر ارزش افزوده نیز واجد ابهام است و مشخص نیست اعمال نرخ صفر نسبت به کدام یک از این مالیات‌ها مدنظر می‌باشد. چراکه اگر منظور اعمال نرخ صفر در حوزه مالیات‌های مستقیم باشد، باعنایت به مفاد ماده (۸۱) قانون مالیات‌های مستقیم، درآمد حاصل از کلیه فعالیت‌های کشاورزی، دامپروری، دامداری، پرورش ماهی و زنبور عسل و پرورش طیور، صیادی و ماهیگیری، نوغانداری، احیاء مراتع و جنگلها، باغات اشجاراز هر قبیل و نخیلات از پرداخت مالیات معاف می‌باشد. لذا اعمال نرخ صفر در حوزه مذکور نه تنها هیچ گونه ترجیحی برای فعالان این حوزه نخواهد داشت، بلکه منجر به الزام به ارائه اظهارنامه مالیاتی جهت بهره‌مندی از هرگونه معافیت خواهد شد.

۱- دولت حق فعالیت اقتصادی جدید خارج از موارد صدر اصل ۴۴ را ندارد و موظف است هرگونه فعالیت (شامل تداوم فعالیت‌های قبلی و بهره‌برداری از آن) را که مشمول عناوین صدر اصل ۴۴ نباشد، حداکثر تا پایان برنامه پنج‌ساله چهارم (سالانه حداقل ۲۰٪ کاهش فعالیت) به بخش‌های تعاونی و خصوصی و عمومی غیردولتی واگذار کند.

با توجه به مسئولیت نظام در حسن اداره کشور، تداوم و شروع فعالیت ضروری خارج از عناوین صدر اصل ۴۴ توسط دولت، بنا به پیشنهاد هیئت‌وزیران و تصویب مجلس شورای اسلامی برای مدت معین مجاز است.

اداره و تولید محصولات نظامی، انتظامی و اطلاعاتی نیروهای مسلح و امنیتی که جنبه محرمانه دارد، مشمول این حکم نیست.

۱. **ماده ۸۱-** درآمد حاصل از کلیه فعالیت‌های کشاورزی، دامپروری، دامداری، پرورش ماهی و زنبور عسل و پرورش طیور، صیادی و ماهیگیری، نوغانداری، احیاء مراتع و جنگلها، باغات اشجاراز هر قبیل و نخیلات از پرداخت مالیات معاف می‌باشد. دولت مکلف است مطالعات و بررسی‌های لازم را در زمینه کلیه فعالیت‌های کشاورزی و آن رشته از فعالیت‌های مزبور که ادامه معافیت آنها ضرورت داشته باشد معمول و لایحه مربوط را حداکثر تا آخر برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و به مجلس شورای اسلامی تقدیم نماید.

اما اگر منظور اعمال نرخ صفر در حوزه مالیات بر ارزش افزوده باشد، به دلیل عدم تعریف و تصریح مفهوم نرخ صفر در این حوزه، چنین حکمی واجد ابهام است.

ماده (۴۴) - نکته

حکم این ماده که براساس اصلاحات مجلس به لایحه دولت الحاق گردیده، فاقد هرگونه ماهیت برنامه‌ای است. در این خصوص ذکر این نکته لازم است که در صورتی که قانونگذار به دنبال ایجاد ضمانت اجرای مؤثر برای تخلف از اجرای ضوابط و مقررات بهداشتی در حوزه تولید، پرورش و ... با منشاء دامی و یا خوراک دام است، باید در قوانین مربوط به این حوزه همچون قانون سازمان دامپزشکی کشور^۱ (مصوب ۱۳۵۰) که قوانینی دائمی هستند به تعیین تکلیف در این زمینه پردازد.

ماده (۴۵) - نکته

مشابه این ماده و بندهای «الف»، «ب»، «ت»، «د» و «ذ» آن، در ماده (۱۴) در لایحه دولت وجود داشته است.

بند «الف» - نکته

ضوابط «الگوی کشت» که در این بند مورد استناد قرار گرفته، در تبصره «۶» ماده (۶) «قانون افزایش بهره‌وری بخش کشاورزی و منابع طبیعی» (مصوب ۱۳۸۹)^۲ تعیین شده است.

بند «ب» - نکته

در بند «ب» ماده (۱۴) لایحه دولت، تعهد دولت در خصوص توسعه سالانه روش‌های آبیاری نوین به میزان چهارصد هزار هکتار (۴۰۰۰۰۰) تعیین شده بود و بر طبق بند مزبور دولت مکلف به تأمین و پرداخت هشتادوپنج درصد (۸۵٪) از هزینه‌های آن به عنوان کمک بلاعوض شده بود. این در حالی است که حکم مقرر در بند «ب» این ماده از دو جهت حکم مذکور در لایحه دولت را توسعه داده است. اولاً) تعهد دولت از میزان (۴۰۰۰۰۰) هکتار سالانه، به میزان حداقل ششصد هزار (۶۰۰۰۰۰) هکتار افزایش یافته است. ثانیاً) تعهد مذکور در لایحه دولت تنها راجع به «توسعه روش‌های آبیاری نوین» بوده است و حال آنکه در

۱. ماده ۳- وظایف سازمان بشرح زیر است:

- الف- بررسی بیماریهای دامی، شناسائی مناطق و منابع آلوده و راه سرایت و طرز انتشار بیماریها.
- ب- تأمین بهداشت دام کشور از طریق پیش‌گیری و مبارزه با بیماریهای همه‌گیر و قرنطینه‌ای دام.
- ج- ...
- ه- نظارت بهداشتی چراگاهها، مراتع، آبشخورها، محل نگهداری دام و سایر تأسیسات مربوط به پرورش دام هم چنین نظارت بر کارخانه‌های تولید خوراک دام از لحاظ بهداشتی.
- و- نظارت بهداشتی کشتارگاه‌ها و کارخانه‌های تولید و تهیه فرآورده‌های خام دامی.
- ز- ...

ماده ۴- کلیه صاحبان و مسئولان نگاهداری دام و کارگاهها و کارخانه‌ها و مراکز تهیه و آماده کردن فرآورده‌های خام دامی اعم از اشخاص و موسسات و شرکتهای خصوصی و یا دولتی یا وابسته به دولت و یا هر نوع شرکت و سازمانی که به نحوی از انحاء به پرورش یا نگهداری دام و تهیه و آماده کردن فرآورده‌های خام دامی اشتغال دارند، موظف به اجرای دستورهای بهداشتی و قرنطینه‌ای سازمان می‌باشند.

۲. تبصره ۶- خریدهای تضمینی در محصولات غیراساسی منوط به پذیرش شرایط الگوی کشت از طرف کشاورزان و تولیدکنندگان می‌باشد. الگوی کشت هر منطقه براساس مزیت‌های نسبی، ارزش افزوده، شرایط اقتصادی، شرایط آب و هوایی و حد بهینه آن در کشور، حداکثر تا شش ماه پس از تصویب این قانون، توسط وزارت جهاد کشاورزی برای هر منطقه تعیین و جهت اجراء ابلاغ می‌شود.

مصوبه حاضر، این تعهد به حوزه‌های «اجرای عملیات آب و خاک، توسعه آب‌بندها و سیستم‌های سطوح آبرگیر» نیز توسعه یافته است. البته ذکر این نکته لازم است که تأمین و پرداخت کمک بلاعوض توسط دولت در تبصره این بند، تنها در خصوص «توسعه روش‌های آبیاری نوین» پیش‌بینی شده است که از این جهت مشابه لایحه دولت است.

بند «ت» - نکته

نکته: هرچند اصطلاح «آب مجازی» در قوانین و مقررات موجود دارای تعریف خاصی نیست، اما این اصطلاح را در ادبیات تخصصی حوزه آب، مقدار آبی می‌دانند که کالا یا محصول در یک فرآیند تولید از لحظه شروع تا پایان، مصرف می‌کند. مثلاً برای تولید یک کیلوگرم گندم به طور متوسط 1300 لیتر آب در جهان مصرف می‌شود و هرگاه کالایی که برای تولید آن به این میزان آب نیاز دارد، وارد و یا صادر شود در واقع تجارت آب مجازی رخ داده است.

بند «د» - نکته

در خصوص حکم این بند ذکر این نکته لازم است که در قوانینی همچون «قانون تسریع در برقی کردن موتور چاه‌های کشاورزی»^۱ (مصوب ۱۳۷۸)، «قانون تسهیل برقی کردن چاه‌های کشاورزی»^۲ (مصوب ۱۳۸۰)، «قانون تعیین تکلیف چاه‌های آب فاقد پروانه بهره‌برداری»^۳ احکام مشابه آنچه در این بند تکرار شده، وجود دارد.

بند «ذ» - نکته و مغایرت با اصل ۱۵

۱) نکته: مشابه حکم مقرر در این بند در «قانون تعیین تکلیف چاه‌های آب فاقد پروانه بهره‌برداری»^۴ قابل مشاهده است و از این جهت حکم این بند تکراری است.

۲) مغایرت: در این بند، واژه «کتور» واژه‌ای بیگانه بوده و مغایر با اصل ۱۵ قانون اساسی است.

بند «ژ» - نکته

این بند ماهیت غیربرنامه‌ای دارد.

ماده (۴۶) -

این ماده در لایحه دولت پیش‌بینی نشده است.

---

۱. ماده واحده- به منظور کاهش مصرف فرآورده‌های نفتی، شرکت ملی نفت ایران مبلغ یکصد و هشتاد میلیارد (۱۸۰/۰۰۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال موضوع بند (ج) تبصره (۲۷) قانون بودجه سال ۱۳۷۸ کل کشور را جهت حمایت از کشاورزان متقاضی برقدار کردن چاه‌های آب کشاورزی و ایستگاه‌های پمپاژ، به عنوان یارانه کارمزد اعطای تسهیلات در اختیار بانک کشاورزی قرار می‌دهد تا بانک مذکور از محل منابع داخلی خود نسبت به پرداخت وام بدون سود به متقاضیان واجد شرایط اقدام نماید.

۲. بند ۱- حداکثر تسهیلات و امکانات مورد نیاز برقی کردن چاه‌های کشاورزی را براساس احکام برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران فراهم نماید.

۳. تبصره ۲- وزارت نیرو مکلف است ظرف مدت پنج سال پس از تصویب این قانون و از محل منابع صرفه‌جویی حاصل از کاهش مصرف سوخت‌های فسیلی ناشی از اجراء این قانون، نسبت به برقی کردن کلیه چاه‌های آب کشاورزی اقدام نماید.

۴. تبصره ۱- به منظور صیانت از سفره آب‌های زیرزمینی، وزارت نیرو مکلف است با تأمین هزینه از سوی مالکان چاه‌ها، حداکثر طی دو سال پس از تصویب این قانون نسبت به نصب کنتورهای هوشمند برای تحویل حجمی آب در کلیه چاه‌های آب کشاورزی اقدام نماید.

بند «الف» - نکته

۱) نکته: این بند را می‌توان در راستای اجرای بندهای «۲» و «۳» «سیاست‌های کلی نظام در خصوص منابع آب»^۱ - ابلاغی ۱۳۷۹ مقام معظم رهبری - دانست.

۲) نکته: با توجه به بندهای «ه» و «و» ماده (۲۹) «قانون توزیع عادلانه آب»^۲ (مصوب ۱۳۶۱) تکلیف منجز مقرر در ذیل این بند مبنی بر تکلیف دولت به تأمین حداقل ۳۰٪ از آب آشامیدنی مناطق جنوبی کشور از طریق شیرین کردن آب دریا تا پایان برنامه، به صورت کلی در قانون مذکور بیان شده است.

بند «ب» - ابهام و مغایرت با اصول ۵۱، ۵۳ و ۸۵

موضوع این بند ناظر به اخذ عوارض از چشمه‌های آب معدنی و درمانی است. مسئله حائز اهمیتی که در خصوص این بند وجود دارد این است که اولاً در این بند هیچ ضابطه‌ای جهت تعیین میزان عوارض مذکور پیش‌بینی نشده است و در نتیجه مشخص نیست برچه اساسی این عوارض تعیین خواهد شد. ثانیاً در این بند صرفاً گفته شده عوارض مذکور، صرف چه اموری شود و در خصوص اینکه این عوارض از چه کسی وصول خواهد شد هیچ اشاره‌ای ننموده است. ثالثاً در صورتی که عوارض موضوع این بند با توجه به اینکه در قبال ارائه خدمت نیست نوعی مالیات و درآمد عمومی محسوب می‌شود لازم است نزد خزانه داری کل کشور واریز و براساس قوانین بودجه سنواتی مصرف گردد. رابعاً در قسمت نخست این بند مقرر شده عوارض مذکور در اختیار شهرداری‌ها یا دهیاری‌های همان منطقه قرار می‌گیرد و لکن مجدداً براساس ذیل این بند مقرر شده باتصویب کمیته برنامه ریزی شهرستان صرف زیرساخت‌های گردشگری همان منطقه می‌شود. لذا مشخص نیست صلاحیت هر یک از نهادهای مزبور در این خصوص به چه صورت خواهد بود.

باعنایت به موارد فوق علاوه بر ابهامات متعدد نسبت به این بند، عدم مشخص نمودن ضوابط تعیین عوارض مذکور و عدم واریز آن به خزانه و مصرف آن مطابق قوانین بودجه سنواتی، مغایر اصولی همچون اصل ۵۱، ۵۳ و ۸۵ قانون اساسی می‌باشد.

ماده (۴۷) - نکته

۱) نکته: حکم این ماده در لایحه دولت وجود نداشته است.

۲) نکته: در تبصره «۴» ماده واحده «قانون ایجاد تسهیلات برای توسعه طرح‌های فاضلاب و بازسازی شبکه‌های آب شهری»^۳ (مصوب ۱۳۷۷) بر تعیین چهارچوب‌های حقوقی و قراردادی لازم به منظور تشویق بخش خصوصی در امر سرمایه‌گذاری، توسعه و بهره‌برداری در طرح‌های آب و فاضلاب تصریح شده است.

۱. بند ۲- ارتقای بهره‌وری و توجه به ارزش اقتصادی و امنیتی و سیاسی آب در استحصال و عرضه و نگهداری و مصرف آن.

بند ۳- افزایش میزان استحصال آب و به حداقل رساندن ضایعات طبیعی و غیرطبیعی آب در کشور از هر طریق ممکن.

۲. ماده ۲۹- وزارت نیرو موظف است بمنظور تأمین آب مورد نیاز کشور از طرق زیر اقدام مقتضی بعمل آورد:

الف- ...

ه- شیرین کردن آب شور در مناطق لازم.

و- جلوگیری از شور شدن آب‌های شیرین در مناطق لازم.

۳. تبصره ۴- شرکت مهندسی آب و فاضلاب کشور و شرکت‌های آب و فاضلاب استانی مکلفند چهارچوب‌های حقوقی و قراردادی لازم به منظور تشویق بخش خصوصی در امر سرمایه‌گذاری، توسعه و بهره‌برداری طرح‌های آب و فاضلاب را فراهم نمایند. شرکت مهندسی آب و فاضلاب کشور به نمایندگی از طرف دولت مسئولیت نظارت بر کیفیت ارائه خدمات و تعرفه‌های اعمال شده را خواهد داشت.

ماده (۴۸) - نکته

این ماده در لایحه دولت وجود نداشته و به جز بندهای «الف»، «ب»، «ج»، «د»، «ذ»، «ر»، «ز»، «ژ»، «س»، «ص» و «ط» بقیه بندها ماهیت غیربرنامه‌ای دارد.

بند «ب» - نکته

در این بند به «کنوانسیون رامسر» اشاره شده است. عنوان این کنوانسیون در واقع «کنوانسیون راجع به تالاب‌های مهم بین‌المللی به خصوص تالابهای زیستگاه پرندگان آبی» است که به‌عنوان «کنوانسیون رامسر» مشهور است و در سال ۱۹۷۱ میلادی (۱۳۴۹ شمسی) در شهر رامسر به تصویب رسیده است. این کنوانسیون مصوب مجلسین سابق می‌باشد. همچنین بعد از انقلاب در دو نوبت اصلاحیه‌های این کنوانسیون در تاریخ‌های ۱۳۶۴/۳/۱۴ و ۱۳۷۲/۱۲/۴ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسیده است.

بند «ث» - مغایرت با اصل ۵۳

در این بند دولت مکلف به تأمین سهم دولت جمهوری اسلامی ایران در پروژه‌های بین‌المللی محیط زیست شده است. مسئله‌ای که در خصوص این حکم وجود دارد این است که چنین امری باید در چارچوب قوانین بودجه سنواتی پیش بینی شود. لذا عدم ذکر لزوم پیش بینی این موارد در قوانین بودجه سنواتی مغایر اصل ۵۳ قانون اساسی به نظر می‌رسد.

بند «ج» - ابهام

در تبصره این بند به نظارت سازمان حفاظت محیط زیست بر عملکرد شهرداری‌ها و دهیاری‌ها اشاره شده است. ابهامی که در این رابطه وجود دارد این است که آیا این نظارت نافی نظارت شوراها نسبت به عملکرد شهرداری‌ها و دهیاری‌ها می‌باشد یا خیر؟ و در صورت تعارض به چه نحو عمل خواهد شد. همچنین مشخص نیست نظارت سازمان حفاظت محیط زیست نسبت به عملکرد شهرداری‌ها و دهیاری‌ها با چه سازوکارها و یا ابزارهایی خواهد بود.

بند «ح» - مغایرت با اصل ۱۴۷ و بند «۴» اصل ۱۱۰

اطلاق حکم به همکاری دستگاه‌های نظامی و انتظامی در این بند از جهت لزوم رعایت شرایط مقرر در اصل ۱۴۷^۱ و همچنین اذن فرماندهی کل قوا محل ایراد است.

بند «ز» - تذکر

عنوان «قانون حدنگار (کاداستر)» باید به «قانون حدنگار (کاداستر) کشور» اصلاح شود.

بند «س» - مغایرت با اصل ۴۷ و بند «۵» اصل ۴۳

ماده (۵۴) «قانون رفع موانع تولید رقابت پذیر و ارتقاء نظام مالی کشور»^۲ ناظر به رفع تداخلات ناشی از اجرای قوانین و مقررات موازی در اراضی ملی، دولتی و مستثنیات اشخاص و رفع موارد اختلافی و اصلاح اسناد مالکیت و صدور اسناد اراضی کشاورزی توسط وزارت جهادکشاورزی می‌باشد.

۱. اصل ۱۴۷ - دولت باید در زمان صلح از افراد و تجهیزات فنی ارتش در کارهای امدادی، آموزشی، تولیدی و جهادسازندگی، با رعایت کامل موازین عدل اسلامی استفاده کند در حدی که به آمادگی رزمی ارتش آسیبی وارد نیاید.

۲. ماده ۵۴ - یک تبصره به شرح زیر به ماده (۹) قانون افزایش بهره‌وری بخش کشاورزی و منابع طبیعی اضافه می‌گردد :

لذا با این توضیحات، حکم ذیل این بند در خصوص اراضی که در خصوص آن‌ها حکم قضائی صادر شده است، بدین معناست که در صورتی که براساس حکم مرجع قضائی نیز زمینی متعلق به شخصی شناخته شود (در مورد تداخل موضوع این ماده) دولت می‌تواند رفع تداخل کند، درحالی که با صدور حکم مرجع قضائی، علی‌الاصول نباید تداخلی در این رابطه باقی مانده باشد و لذا حکم این بند علاوه بر مغایرت با حقوق اشخاص ناقض امنیت قضائی نیز می‌باشد.

بند «ط» - مغایرت با اصل ۷۵

اعطای تسهیلات و پیش‌بینی اعتبار لازم در خصوص موضوع این بند به دلیل اینکه به موجب اصلاحات مجلس نسبت به لایحه دولت افزوده شده است و دارای بار مالی تأمین نشده می‌باشد، مغایر اصل ۷۵ قانون اساسی به نظر می‌رسد.

بند «ظ» - مغایرت با اصل ۷۵

حکم این بند مبنی بر فراهم کردن منابع ارزی و ریالی در خصوص موضوع این بند، به دلیل اینکه به موجب اصلاحات مجلس نسبت به لایحه دولت افزوده شده است و دارای بار مالی تأمین نشده می‌باشد، مغایر اصل ۷۵ قانون اساسی به نظر می‌رسد.

بند «غ» - نکته

منظور از «مناطق چهارگانه محیط زیست» در این بند «مناطق پارک ملی»، «آثار طبیعی ملی»، «پناهگاه حیات وحش» و «منطقه حفاظت شده» می‌باشد که براساس ماده (۳) «قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست»^۱ (مصوب ۱۳۵۳) تعیین این مناطق و تصویب حدود دقیق آن‌ها با رعایت برخی ضوابط برعهده شورای عالی حفاظت محیط زیست می‌باشد.

تبصره - وزارت جهاد کشاورزی مکلف است با همکاری سازمان ثبت اسناد و املاک کشور نسبت به رفع تداخلات ناشی از اجرای قوانین و مقررات موازی در اراضی ملی، دولتی و مستثنیات اشخاص اقدام نموده پس از رفع موارد اختلافی نسبت به اصلاح اسناد مالکیت و صدور اسناد اراضی کشاورزی اقدام نماید. آیین نامه اجرائی این تبصره و چگونگی دریافت هزینه و قیمت اراضی رفع تداخل شده و مصرف آن برای حفاظت، پایش و سنددار کردن اراضی کشاورزی، با پیشنهاد وزارت جهاد کشاورزی با همکاری وزارت امور اقتصادی و دارایی و سازمان ثبت اسناد و املاک کشور سه ماه پس از ابلاغ قانون به تصویب هیأت وزیران می‌رسد.

۱. ماده ۳- شورای عالی حفاظت محیط زیست علاوه بر وظایف و اختیاراتی که در قانون شکار و صید برای شورای عالی شکاربانی و نظارت بر صید مقرر بوده دارای وظایف و اختیارات زیر است:

الف - تعیین مناطقی تحت عنوان پارک ملی - آثار طبیعی ملی - پناهگاه حیات وحش منطقه حفاظت شده و تصویب حدود دقیق این مناطق با رعایت نکات زیر :

۱ - مفاد ماده ۲۷ قانون شکار و صید مصوب خرداد ماه ۱۳۴۶ همچنین قوانین و مقررات مربوط به سازمان جنگلها و مراتع .

۲ - کسب موافقت وزیر کشاورزی و منابع طبیعی در مورد مناطقی که با اجازه یا توسط سازمان جنگلها و مراتع کشور در آنها طرح جنگلداری یا مرتع داری بموقع عمل گذارده شده یا میشود .

۳ - کسب موافقت وزیر اقتصاد در مورد مناطقی که طرحهای اکتشاف و بهره برداری از مواد معدنی طبق قوانین مربوط اجرا میگردد .

صدور هر گونه پروانه اکتشاف و بهره برداری از مواد معدنی برای مناطقی که تحت عنوان پارک ملی - آثار طبیعی ملی - پناهگاه حیات وحش و منطقه حفاظت شده تعیین گردیده اند موکول بموافقت شورای عالی محیط زیست میباشد .

تبصره - تعریف مناطق و تعیین ضوابط و مقررات مربوط به مناطق مذکور در این بند بموجب آئیننامه اجرائی این قانون خواهد بود .

همچنین براساس ماده (۴) همین قانون «هر نوع ممنوعیت و محدودیت و مقرراتی که برای مناطق مذکور در بند «الف» ماده (۳) این قانون برقرار می‌گردد نباید با حق مالکیت یا حق انتفاع اشخاصی که در داخل این مناطق قانوناً دارا هستند مغایر باشد»

بند «ف» - تذکر

تذکر: عنوان صحیح اتحادیه مزبور «اتحادیه بین‌المللی حفاظت از طبیعت و منابع طبیعی» است.

بند «ل» - تذکر

باتوجه به صدر ماده که دولت را مکلف به انجام اقدامات این بند نموده است، عبارت صدر این بند که مجدداً سازمان حفاظت محیط زیست را مکلف به انجام اقدامات این بند نموده است واجد ایراد نگارشی است.

ماده (۴۸) مکرر - ابهام، مغایرت با اصول ۵۲، ۵۳ و ۷۵

(۱) نکته: این ماده در لایحه دولت وجود نداشته است.

(۲) **ابهام:** در بند «۲» این ماده دولت مکلف شده نسبت به اصلاح دسته‌ای از قراردادها (طرح‌های جنگل داری) که تا پایان سال سوم اجرای برنامه به اتمام نمی‌رسند طبق قانون اقدام کند. نکته‌ای که در این رابطه وجود دارد این است که هیچ قانونی درخصوص نحوه اقدام و عمل دولت درخصوص اصلاح این قراردادها که مدت آن‌ها به اتمام نرسیده است وجود ندارد و لذا اقدام دولت درخصوص این قراردادها محل ابهام است. به نظر می‌رسد منظور قانون‌گذار لغو این قراردادها از حیث اصلاح مدت آن‌ها می‌باشد.

(۳) **نکته:** مقصود از «درختان لابی» در تبصره «۱» بند «۲» درختان توخالی است و واژه «لابی» در زبان محلی به معنای «توخالی» یا «میان تهی» و یا در اصطلاح «جای پوسیدگی درخت» بکار می‌رود.

(۳) **ابهام:** حکم ذیل تبصره «۲» بند «۲» در صورتی که منجر به لزوم اخذ مجوز سازمان جنگل‌ها جهت استفاده و بهره برداری از درخت کاری و جنگل کاری‌های دست کاشتی گردد که پیش از تصویب این قانون، اشخاص براساس مجوزهای صادره کاشته‌اند، مغایر حقوق اشخاص می‌باشد.

(۴) **مغایرت:** حکم بند «۳» از جهت داشتن بار مالی و الزام دولت به پیش بینی آن در بودجه‌های سنواتی مغایر اصول ۷۵ و ۵۲ قانون اساسی می‌باشد.

(۵) **مغایرت:** تکلیف دولت به اعطای تسهیلات در بند «۳» به دلیل داشتن بار مالی مغایر اصل ۷۵ قانون اساسی محسوب می‌گردد. همچنین عدم ذکر اعطای این تسهیلات مطابق قوانین بودجه سنواتی مغایر اصل ۵۳ قانون اساسی مبنی بر لزوم هرگونه پرداخت مطابق قانون می‌باشد.

(۶) **مغایرت:** واژه «سلولزی» در تبصره بند «۳» به دلیل غیرفارسی بودن مغایر اصل ۱۵ قانون اساسی می‌باشد.

ماده (۴۹) - نکته

این ماده با بند «۴» «سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی»^۱ - ابلاغی ۱۳۹۲ - و بند «۱۴» «سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه»^۲ - ابلاغی ۱۳۹۴ - مرتبط است.

۱. بند ۴ - استفاده از ظرفیت اجرای هدفمندسازی یارانه‌ها در جهت افزایش تولید، اشتغال و بهره‌وری، کاهش شدت انرژی و ارتقاء شاخص‌های عدالت اجتماعی.

۲. بند ۴ - تحقق کامل هدفمندسازی یارانه‌ها در جهت افزایش تولید، اشتغال و بهره‌وری، کاهش شدت انرژی و ارتقاء شاخص‌های عدالت اجتماعی.

بند «الف» - نکته و مغایرت با بند «ا» اصل ۱۱۰

(۱) نکته: این بند در لایحه وجود داشته است ولیکن در «قانون هدفمند کردن یارانه‌ها» برخی از الزامات مقرر در این ماده به صورت جزئی‌تر و دقیق‌تر مشخص شده است.

(۲) نکته: در مواد (۷)، (۸) و (۱۱) «قانون هدفمند کردن یارانه‌ها»^۱ - مصوب ۱۳۸۸ - میزان و مصارف هزینه‌کرد وجوه حاصل از اجراء این قانون برای دولت تعیین شده و حال آنکه در این ماده بدون تعیین دقیق میزان و مصارف مذکور، به صورت کلی اختیار دخل و تصرف در این درآمدها به دولت داده شده است.

(۳) مغایرت: در این بند، صلاحیت یافتن دولت به منظور مصرف منابع حاصل از هدفمندسازی یارانه‌ها جهت «حمایت از صادرات غیرنفتی»، «کاهش آلودگی هوا» و «تأمین هزینه‌های جاری و سرمایه‌گذاری شرکتهای ذی‌ربط»، مغایر با حوزه‌های مذکور در بند «۴» «سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی» و بند «۱۴» «سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه» است که استفاده از ظرفیت اجرای هدفمندسازی یارانه‌ها را تنها در جهت افزایش تولید، اشتغال و بهره‌وری، کاهش شدت انرژی و ارتقاء شاخص‌های عدالت اجتماعی مجاز دانسته‌اند. بنابراین، توسعه حوزه‌های مصرف منابع موضوع این بند، به اموری خارج از آنچه در سیاست‌های ابلاغی مقام معظم رهبری تعیین شده، مغایر با بند «ا» اصل ۱۱۰ قانون اساسی است.

بند «ب» - نکته

(۱) نکته: این بند در لایحه دولت وجود نداشته است.

---

۱. ماده ۷- دولت مجاز است حداکثر تا پنجاه درصد (۵۰٪) خالص وجوه حاصل از اجراء این قانون را در قالب بندهای زیر هزینه نماید:

الف- یارانه در قالب پرداخت نقدی و غیر نقدی با لحاظ میزان درآمد خانوار نسبت به کلیه خانوارهای کشور به سرپرست خانوار پرداخت شود.

ب- اجراء نظام جامع تأمین اجتماعی برای جامعه هدف از قبیل:

۱- گسترش و تأمین بیمه‌های اجتماعی، خدمات درمانی، تأمین و ارتقاء سلامت جامعه و پوشش دارویی و درمانی بیماران خاص و صعب‌العلاج.

۲- کمک به تأمین هزینه مسکن، مقاوم‌سازی مسکن و اشتغال.

۳- توانمندسازی و اجراء برنامه‌های حمایت اجتماعی.

ماده ۸- دولت مکلف است سی درصد (۳۰٪) خالص وجوه حاصل از اجراء این قانون را برای پرداخت کمک‌های بلاعوض، یا یارانه سود تسهیلات و یا وجوه اداره شده برای اجراء موارد زیر هزینه کند:

الف- بهینه‌سازی مصرف انرژی در واحدهای تولیدی، خدماتی و مسکونی و تشویق به صرفه‌جویی و رعایت الگوی مصرف که توسط دستگاه اجرائی ذی‌ربط معرفی می‌شود.

ب- اصلاح ساختار فناوری واحدهای تولیدی در جهت افزایش بهره‌وری انرژی، آب و توسعه تولید برق از منابع تجدیدپذیر.

ج- جبران بخشی از زیان شرکتهای ارائه دهنده خدمات آب و فاضلاب، برق، گاز طبیعی و فرآورده‌های نفتی و شهرداریها و دهیاری‌ها ناشی از اجراء این قانون.

د- گسترش و بهبود حمل و نقل عمومی در چهارچوب قانون توسعه حمل و نقل عمومی و مدیریت مصرف سوخت و پرداخت حداکثر تا سقف اعتبارات ماده (۹) قانون مذکور.

ه- حمایت از تولیدکنندگان بخش کشاورزی و صنعتی.

و- حمایت از تولید نان صنعتی.

ز- حمایت از توسعه صادرات غیرنفتی.

ح- توسعه خدمات الکترونیکی تعاملی با هدف حذف و یا کاهش رفت و آمدهای غیرضرور.

ماده ۱۱- دولت مجاز است تا بیست درصد (۲۰٪) خالص وجوه حاصل از اجراء این قانون را به منظور جبران آثار آن بر اعتبارات هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای هزینه کند.

۲ نکته: در ماده (۱۲) «قانون هدفمند کردن یارانه‌ها» و تبصره «۱» آن^۱، دولت مکلف گردیده تا اعتبارات منابع و مصارف موضوع مواد مذکور را در چهار ردیف مستقل در لایحه بودجه سنواتی درج کند و حال در بند «ب» حاضر عنوان ردیف‌های مزبور مشخص شده است.

۳ نکته: مشابه تبصره «۳» این بند در تبصره «۳» ماده (۱۲) «قانون هدفمند کردن یارانه‌ها»^۲ وجود دارد.

ماده (۵۰) - نکته

این ماده در لایحه وجود نداشته است.

ماده (۵۱) -

بند «الف» - ابهام و مغایرت با اصول ۸۵ و ۱۳۸ و ۱۷۶

۱ نکته: این بند با اصلاحاتی در لایحه دولت وجود داشته است. همچنین این بند را می‌توان در راستای جزء «۲» بند «۵۳» سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه و بند «۴» سیاست‌های کلی پدافند غیر عامل^۳ قلمداد نمود.

۲ مغایرت: تصویب طرح موضوع این بند در صورتی که ماهیت آئین نامه ای داشته باشد در صلاحیت هیأت وزیران و در صورتی که ماهیت تقنینی داشته باشد در صلاحیت مجلس می‌باشد. لذا تصویب آن توسط شورای عالی امنیت ملی مغایر اصل ۱۳۸ و یا اصل ۸۵ محسوب می‌شود و در صورتی که در صلاحیت شورای عالی امنیت ملی باشد، تکلیف مجلس نسبت به این امر مغایر اصل ۱۷۶ قانون اساسی می‌باشد.

۳ نکته: در نامه رئیس سازمان انرژی اتمی به دلیل اینکه آلودگی‌های پرتوی ناشی از حوادث هسته‌ای همانند آلودگی‌های میکروبی مرز نمی‌شناسند و مقوله ایمنی در این خصوص به لحاظ جغرافیایی قابل تفکیک نیست و در صورت سرایت تشعشعات ناشی از حوادث هسته‌ای به بیرون سایت، چاره‌ای جز مداخله و نظارت سازمان انرژی اتمی به عنوان سازمان تخصصی برای کاهش تلفات احتمالی انسانی و خسارات محیط زیستی باقی نمی‌ماند، نظارت و راهبری سازمان پدافند غیرعامل مذکور در این تبصره به جهت عدم برخورداری آن سازمان از تخصص لازم در این خصوص را نامناسب دانسته است.

بند «ب» - نکته، ابهام و مغایرت با اصول ۸۵

۱ نکته: این بند در لایحه دولت وجود نداشته و فاقد ماهیت برنامه ای است.

---

۱. ماده ۱۲ - دولت مکلف است تمام منابع حاصل از اجرای این قانون را به حساب خاصی به نام هدفمندسازی یارانه‌ها نزد خزانه‌داری کل واریز کند. صد درصد (۱۰۰٪) وجوه واریزی در قالب قوانین بودجه سنواتی برای موارد پیش‌بینی شده در مواد (۷)، (۸) و (۱۱) این قانون اختصاص خواهد یافت. تبصره ۱- دولت مکلف است اعتبارات منابع و مصارف موضوع مواد مذکور را در چهار ردیف مستقل در لایحه بودجه سنواتی درج کند.

۲. ماده ۱۲ - ...

تبصره ۳ - دولت مکلف است گزارش تفصیلی این ماده را هر شش ماه به دیوان محاسبات کشور و مجلس شورای اسلامی ارائه نماید.

۳. بند «۴» - تهیه و اجرای طرح‌های پدافند غیرعامل (با رعایت اصل هزینه - فایده) در مورد مراکز، اماکن و تاسیسات حائز اهمیت (نظامی و غیرنظامی) موجود و در دست اجراء بر اساس اولویت‌بندی و امکانات حداکثر تا پایان برنامه ششم و تأمین اعتبار مورد نیاز.

۲) **ابهام:** تعیین تکلیف در خصوص روستاهای هلیله و بندرگاه مجاور نیروگاه اتمی بوشهر در این بند، از جهت آنکه مشخص ننموده چه اقدامی نسبت به آن‌ها انجام خواهد شد دارای ابهام است. در صورتی که منظور تخلیه روستاهای مزبور و سلب مالکیت اهالی روستاهای مذکور باشد، ضوابط آن می بایست توسط قانون گذار تعیین گردد. لذا تدوین ضوابط موضوع این بند توسط وزارت کشور مغایر اصل ۸۵ قانون اساسی محسوب می گردد.

همچنین لازم به ذکر است هم اکنون ضوابط و قوانین لازم جهت تملک اراضی جهت طرح‌های دولتی وجود دارد و هرگونه اقدامی باید در چارچوب این ضوابط انجام گردد.

ماده (۵۲) - نکته

این ماده در لایحه دولت وجود نداشته و فاقد ماهیت برنامه ای است.

بند «الف» - مغایرت با اصول ۷۵، ۱۴۷ و بند «۴» اصل ۱۱۰ قانون اساسی

۱) **مغایرت:** تنظیم مقررات توسط دولت در این بند به منظور استفاده از ظرفیت مازاد صنعت دفاعی و نیل به خودکفایی در تأمین اقلام دفاعی و غیردفاعی به دلیل اینکه منجر به دخالت در صلاحیت‌های فرماندهی کل قوا می شود مغایر بند «۴» اصل ۱۱۰ قانون اساسی می باشد.

۲) **مغایرت:** استفاده از ظرفیت مازاد صنعت دفاعی نیازمند رعایت شروط مذکور در اصل ۱۴۷ قانون اساسی مبنی بر «رعایت کامل موازین عدل اسلامی و در حدی که به آمادگی رزمی ارتش آسیبی وارد نیاید» می باشد. لذا عدم تصریح به لزوم رعایت این شروط مغایر اصل مزبور محسوب می شود.

۳) **ابهام:** با توجه به اینکه اطلاق «مقررات» شامل قوانین نیز می گردد، تکلیف دولت به «تنظیم مقررات» از جهت شمول آن نسبت به قوانین واجد ابهام است.

۴) **نکته:** مشابه این بند را با تفاوت‌هایی می توان در بند «د» ماده (۱۹۷) قانون برنامه پنجم توسعه^۱ مشاهده نمود.

ماده (۵۳) -

حذف شده است.

ماده (۵۴) - نکته

این ماده و بندهای آن نه تنها در لایحه دولت وجود ندارد بلکه به طور کل فاقد ماهیت برنامه ای هستند.

بند «الف» - تذکر، مغایرت با اصول ۶۰، ۱۳۸، ۵۳ ابهام

۱) **نکته:** این بند به نوعی اصلاح قانون معادن محسوب شده و فاقد ماهیت برنامه ای است.

۲) **مغایرت:** در جزء «۱» این بند، ترکیب شورای معادن استان به جهت عضویت اعضای خارج از قوه مجریه در آن مغایر اصل ۶۰ و ۱۳۸ قانون اساسی است.

---

۱. ماده ۱۹۷ - ...

د- حمایت مالی در جهت بهره‌گیری صنعت کشور از ظرفیتهای خالی صنایع دفاعی و همچنین حمایت مالی برای بهره‌گیری از ظرفیت صنایع کشور جهت رفع نیازهای دفاعی مشروط به عدم ورود لطمه به نیازهای داخلی و صادرات کشور

لازم به ذکر است که در «قانون معادن» بعد از ورود چنین ایرادی از سوی شورای نگهبان به ترکیب شورای معادن^۱، مجلس با الحاق تبصره ای به ماده (۱۲)، مبنی بر تأیید مصوبات شورای عالی معادن توسط وزیر صنعت، معدن و تجارت، ایراد مزبور را رفع نمود.^۲

۳) ابهام: درج عبارت «غیرقابل تفویض» در مقابل استاندار به عنوان رئیس شورا و عدم درج این عبارت در مقابل دیگر اعضا این ابهام ایجاد می‌شود که سایر اعضا از حق تفویض برخوردارند.

۴) مغایرت: مصوبات شورای معادن استان نسبت به «تسهیل و تسریع و ایجاد صنایع پایین دستی» در جزء «۲» این بند، با توجه به اینکه ناظر به امور اجرایی بوده و از سوی دیگر به دلیل عضویت اعضای خارج از قوه مجریه مغایر اصل ۶۰ قانون اساسی است.

۵) ابهام: اختصاص درصدی از فروش برای جبران خسارت‌های مذکور در صدر جزء «۵» این بند با تصویب شورای معادن استان از این حیث که مشخص نشده است آیا چنین امری نافی صلاحیت قوه قضائیه در تشخیص ورود خسارت و میزان آن می‌باشد واجد ابهام است. همچنین در این بند مشخص نشده است منابع حاصل از این محل به چه نسبت بین خسارت‌های مذکور و افراد خسارت دیده تقسیم می‌گردد و لذا از این حیث نیز حکم مزبور ابهام دارد.

۶) مغایرت: اختصاص درصدی از محل فروش به موارد مذکور در جزء «۵» بدون تصریح به «در حدود اعتبار مصوب در قوانین بودجه» مغایر اصل ۵۳ قانون اساسی است.

۷) مغایرت: با توجه به اینکه «خزانه داری کل کشور» واحد می‌باشد، مشخص نیست منظور از «خزانه استان» چیست. در صورتی که منظور «خزانه معین استان» است باید تصریح شود. در غیر این صورت مغایر اصل ۵۳ قانون اساسی مبنی بر لزوم تمرکز کلیه دریافت‌های دولت در حساب‌های خزانه‌داری کل و تخصیص آن در حدود اعتبارات به موجب قانون خواهد بود.

لازم به ذکر است که پیشتر شورای نگهبان در جریان بررسی برنامه سوم توسعه^۳، ماده (۷۳) مصوبه مجلس را که مقرر نموده بود «به منظور ساماندهی نظام غیرمتمرکز درآمد و هزینه‌های استانی، خزانه استان (خزانه معین خزانه‌داری کل در استان) زیر نظر اداره کل امور اقتصادی و دارایی استان تشکیل می‌گردد.» را برخلاف اصل ۵۳ قانون اساسی شناخته است. به موجب این نظر «ماده ۷۳ و تبصره آن که خزانه‌داری کل غیرمتمرکز را تجویز می‌نماید خلاف اصل ۵۳ قانون اساسی شناخته شد»

بند «پ» مغایرت با اصل ۵۲

حکم این بند در خصوص تکلیف دولت به هزینه کرد درآمدهای حاصل از بخش معدن در امور معین با توجه به اینکه صلاحیت دولت را در تخصیص اعتبارات مذکور را در قالب بودجه‌های سنواری محدود می‌نماید، مغایر اصل ۵۲ قانون اساسی است.

۱. نظر شماره ۴۱۶۰۰/۳۰/۸۹ مورخ ۴/۱۲/۱۳۸۹

۵- ماده (۱۱) با توجه به وظایف و اختیاراتی که در این قانون از جمله همین ماده و همچنین تبصره‌های (۲) و (۳) و ماده (۶)، تبصره (۲) ماده (۱۰)، تبصره‌های (۵) و (۷) ماده (۱۳) موضوع اصلاح ماده (۱۴) و ماده (۱۵) موضوع اصلاح ماده (۲۰)، برای شورای عالی معادن پیش‌بینی شده، مغایر اصل ۶۰ قانون اساسی شناخته شد.

۲. تبصره ۷- مصوبات شورای عالی معادن پس از تأیید وزیر صنعت، معدن و تجارت قابل اجراء است.

۳. بند «۱۸» نظر شماره: ۵۸۵۸/۲۱/۷۸ مورخ: ۳۰/۰۹/۱۳۷۸

بند «ت» - مغایرت با اصل ۷۵

حکم این بند در خصوص «مشمول مالیات با نرخ صفر قرار دادن سهم آورده سازمان‌های توسعه‌ای و تفاوت قیمت ارزش دارایی متعلق به آن‌ها در مشارکت نسبت به ارزش دفتری آن‌ها ناشی از تجدید ارزیابی» از جهت آنکه موجب کاهش درآمد دولت می‌شود مغایر اصل ۷۵ قانون اساسی است.

لازم به ذکر است که معافیت موضوع این بند ناظر به زمان انتقال سهم سازمان توسعه‌ای به‌عنوان آورده طرح می‌باشد و در غیر این صورت صرف افزایش دارایی ناشی از تجدید ارزیابی مشمول مالیات نیست.

ماده (۵۵) - نکته

این ماده و بندهای آن در لایحه دولت وجود نداشته و به جز برخی اجزاء آن فاقد ماهیت برنامه ای هستند.

بند «الف» - تذکر، نکته، ابهام و مغایرت با اصل ۷۵

- تذکر: عبارت «تکمیل زنجیره ارزش و کاهش شدت انرژی "مصرف انرژی برای واحد تولید" از لحاظ عبارتی ایراد دارد.
- نکته: حکم این بند در مورد افزایش ارزش افزوده انرژی و تکمیل زنجیره ارزش آن متناظر بند «۱۶» سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه^۱ و بند ۱۵ سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی است.^۲
- نکته: متناظر جزء «۱» این بند در خصوص کاهش تلفات انرژی در بخش ساختمان، ماده (۱۸) قانون اصلاح الگوی مصرف می‌باشد.^۳

ماده (۵۶) - ابهام

- نکته: این ماده در لایحه دولت وجود نداشته است.
- نکته: حکم این ماده پیشتر در قالب تبصره بند «ب» ماده (۱۲۵) قانون برنامه پنجم توسعه ذکر شده است.^۴ نکته‌ای که در این رابطه وجود دارد این است که در بند مذکور به تصویب «سند ملی راهبرد انرژی» توسط مجلس تصریح و برنامه اجرای طرح جامع انرژی کشور نیز در قالب «قانون سند ملی راهبرد انرژی کشور» مورد اشاره قرار گرفته بود. اگرچه سند مزبور تاکنون

---

۱. بند ۱۶ - افزایش ارزش افزوده از طریق تکمیل زنجیره‌ی ارزش صنعت نفت و گاز و توسعه‌ی تولید کالاهای دارای بازدهی بهینه (بر اساس شاخص شدت مصرف انرژی).

۲. بند ۱۵ - افزایش ارزش افزوده از طریق تکمیل زنجیره ارزش صنعت نفت و گاز، توسعه تولید کالاهای دارای بازدهی بهینه (بر اساس شاخص شدت مصرف انرژی) و بالا بردن صادرات برق، محصولات پتروشیمی و فرآورده‌های نفتی با تأکید بر برداشت صیانتی از منابع.

۳. ماده ۱۸ - در اجرای قانون نظام مهندسی و کنترل ساختمان، وزارت مسکن و شهرسازی موظف است آیین‌نامه‌های صرفه‌جویی مصرف انرژی در ساختمانها را با جهت‌گیری به سوی ساختمان سبز و همچنین شهرسازی را منطبق بر الگوی مذکور با همکاری وزارتخانه‌های نفت، نیرو، کشور و معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس جمهور ظرف یک‌سال بعد از تصویب این قانون تهیه و به تصویب هیأت وزیران برساند.

۴. ب - دولت مکلف است بر مبنای سند چشم انداز بیست ساله کشور و سیاست‌های کلی نظام در بخش انرژی ابلاغی از سوی مقام معظم رهبری و با پشتوانه کامل کارشناسی «سند ملی راهبرد انرژی کشور» را به عنوان سند بالادستی بخش انرژی برای یک دوره زمانی بیست و پنج ساله ظرف حداکثر شش ماه پس از تصویب قانون برنامه تهیه و به تصویب مجلس شورای اسلامی برساند.

تبصره - وزارتخانه‌های نفت و نیرو موظف هستند با همکاری سایر دستگاه‌های اجرائی ذی ربط «برنامه اجرائی طرح جامع انرژی کشور» را ظرف دوازده ماه پس از تصویب قانون سند ملی راهبرد انرژی کشور تهیه و به تصویب هیأت وزیران برسانند.

به تصویب مجلس شورای اسلامی نرسیده است ولیکن در صورتی که سند مزبور واجد ماهیت تقنینی باشد، تصویب آن توسط شورای عالی انرژی مغایر اصل ۸۵ قانون اساسی خواهد بود.

لازم به ذکر است که «شورای عالی انرژی» از جمله شوراهاى موضوع «قانون تعیین وضعیت شوراهاى عالی (مصوب ۱۳۸۷/۰۷/۰۶) می باشد.

ماده (۵۷) - نکته و مغایرت با اصول ۶۰، ۷۵، ۵۲ و بند «۱» اصل ۱۱۰

- (۱) **نکته:** این ماده در لایحه دولت وجود نداشته و فاقد ماهیت برنامه ای است.
- (۲) **مغایرت:** تنظیم سیاست‌های پرداخت تسهیلات توسط شورای پول و اعتبار در بند «۳»، با توجه به نکته پیش گفته در کلیات و ترکیب این شورا مغایر اصل ۶۰ قانون اساسی می باشد.
- (۳) **نکته:** در بند «۳» تکلیف نظام بانکی به اختصاص تسهیلات خود به بخش‌های مختلف به گونه‌ای که محدوده اختیار این بانک‌ها به خصوص در رابطه با بانک‌های خصوصی به نحو گسترده‌ای تضییق گردد محل تأمل است.
- لازم به ذکر است که در مواد گذشته نیز شبکه بانکی مکلف به اختصاص ده درصد تسهیلات خود به بخش کشاورزی شده بود که با جمع آن با درصد مذکور در بند حاضر، پنجاه درصد تسهیلات بانکی تعیین تکلیف گردیده است.
- (۴) **مغایرت:** حکم بند «۴» در خصوص تکلیف دولت به تعبیه سازوکار لازم برای پوشش خطرات مربوط به افزایش سالانه بیش از ده درصد نرخ ارز در بودجه سنواتی برای بنگاه‌های اقتصادی دریافت کننده تسهیلات ارزی و به اجرا در آوردن آن، با توجه به افزایش هزینه‌های دولت مغایر اصل ۷۵ قانون اساسی است.
- (۵) **مغایرت:** موضوع بند «۷» نیز نظیر جزء «۴» بند «ب» ماده (۴۲) همین مصوبه ناظر به جزء «۱۰-۴» سیاست‌های کلی برنامه ششم می باشد و همانگونه که در خصوص حکم مذکور بیان شد، چنین حکمی به دلیل اینکه بر طبق جزء «۳» بند «۱۰» سیاست‌های کلی برنامه ششم بر «استقلال مصارف صندوق توسعه ملی از تکالیف بودجه‌ای و قوانین عادی» تأکید شده است و این حکم به منزله تعیین تکلیف در خصوص سرمایه‌های این صندوق توسط خود این صندوق می باشد مغایر سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه می باشد.
- لازم به ذکر است که حکم این ماده به صورت عام‌تر در ماده (۵۷) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲)^۱ (مصوب ۱۳۹۳) که پیش از ابلاغ سیاست‌های کلی مزبور به تصویب رسیده، ذکر شده است.
- (۶) **مغایرت:** در بند «۸» الزام دولت به پیش‌بینی اقدامات حمایتی و تشویقی و همچنین تأمین تسهیلات اعتباری مورد نیاز طرح‌نوسازی و بازسازی صنایع برای کاهش مصرف انرژی و آلاینده‌گی و افزایش بازدهی و ارتقاء کیفیت تولیدات داخلی و رقابت‌پذیری آن‌ها در قالب بودجه سالانه مغایر با اصل ۵۲ قانون اساسی و اختیارات دولت در تنظیم لایحه بودجه است.

۱. **ماده ۵۷ -** به صندوق توسعه ملی اجازه داده می‌شود ده درصد (۱۰٪) از منابع ورودی هر سال صندوق را نزد بانکهای تخصصی، سپرده‌گذاری نماید. مبلغ مذکور از سوی بانکهای عامل با معرفی وزارتخانه‌های صنعت، معدن و تجارت و جهاد کشاورزی در قالب تأمین سرمایه در گردش واحدهای تولیدی و صادراتی خصوصی و تعاونی و بنگاههای اقتصادی وابسته به مؤسسات عمومی غیردولتی به صورت تسهیلات ارزی پرداخت می‌شود.

۷) مغایرت: در بند «۹» الزام دولت به «حمایت لازم از صندوق ضمانت صادرات ایران، صندوق ضمانت سرمایه‌گذاری صنایع کوچک، تحقیقات و توسعه صنایع الکترونیک، بیمه فعالیت‌های معدنی و صنایع دریایی در طی سال‌های برنامه» اگر به منزله حمایت مالی از آن‌ها باشد به جهت افزایش هزینه‌های دولت مغایر اصل ۷۵ قانون اساسی است.

۸) مغایرت: در بند «۱۰» الزام دولت به حمایت از ایجاد و توسعه و تجهیز کارگاه‌های متمرکز و غیرمتمرکز و اتحادیه‌ها و شرکت‌های تعاونی فرش دستباف روستایی و شهری سراسر کشور و نیز صنایع و خدمات جانبی فرش دستباف» اگر به مفهوم حمایت مالی از آن‌ها باشد به جهت آنکه موجب افزایش هزینه‌های دولت می‌شود مغایر اصل ۷۵ قانون اساسی است.

ماده (۵۸) - ابهام

۱) نکته: این ماده در لایحه دولت وجود نداشته و فاقد ماهیت برنامه ای است.

۲) ابهام: مسئله‌ای که در خصوص این ماده وجود دارد این است که ارتباط و نحوه اولویت دادن به پیمانکاران بومی با رعایت قانون برگزاری مناقصات مشخص نیست. به عبارت دیگر باتوجه به اینکه شرایط اعطای پروژه‌های عمرانی در قانون برگزاری مناقصات به پیمانکاران مشخص شده است، معلوم نیست رعایت قانون مزبور باتوجه به حکم ماده حاضر چگونه محقق خواهد شد.

ماده (۵۹) - نکته

این ماده و بندهای آن در لایحه دولت وجود نداشته و بجز بندهای «الف» و «ب» فاقد ماهیت برنامه ای هستند.

بند «الف» - نکته

این بند در راستای بند «۱۵» سیاست‌های کلی برنامه ششم^۱ می‌باشد.

بند «ب» - ابهام و مغایرت با اصل ۵۳

۱) ابهام: تکلیف دولت به حمایت از بخش غیردولتی در خرید شناورهای مخصوص و انجام مشوق‌ها و تسهیلات موضوع این بند از جهت مشخص نبودن نوع حمایت و داشتن بار مالی مغایر اصل ۷۵ قانون اساسی است.

۲) مغایرت: عدم تصریح به لزوم ذکر تعیین سطح تسهیلات و مشوق‌های موضوع این بند در قوانین بودجه سنواتی مغایر اصل ۵۳ قانون اساسی می‌باشد.

بند «د» - نکته، ابهام و مغایرت با اصل ۶۰

۱) نکته: نظیر چنین بندی در بند «د» ماده (۱۳۳) قانون برنامه پنجم توسعه^۲ وجود دارد.

۲) ابهام: براساس ذیل این بند به خرید تضمینی برق براساس نرخ تعیین شده توسط شورای اقتصاد تصریح نموده است. لکن پیشتر در جزء «۲» بند «ب» ماده (۵۵) همین مصوبه، به تعیین قیمت برق از طریق سازوکار بورس اشاره شده بود. لذا حکم مزبور از جهت نحوه اجرای آن با ابهام مواجه است.

۱. ۱۵- واگذاری طرح‌های جمع‌آوری، مهار، کنترل و بهره‌برداری از گازهای همراه تولید در کلبه‌ی میادین نفت و تأسیسات صنعت نفت به مردم.

۲. د - وزارت نیرو مجاز است در طول برنامه نسبت به افزایش توان تولیدی برق براساس نرخ تعیین شده توسط شورای اقتصاد تصریح نموده است. لکن تعاونی و خصوصی اعم از داخلی و خارجی و یا منابع داخلی شرکت‌های تابعه و یا به صورت روش‌های متداول سرمایه‌گذاری از جمله ساخت، بهره‌برداری و تصرف (BOO) و ساخت، بهره‌برداری و انتقال (BOT) اقدام نماید.

بند «ه» - نکته و ابهام

- (۱) نکته: نظیر حکم این بند در بند «د» ماده (۱۲۹) و ماده (۱۳۰)^۱ قانون برنامه پنجم توسعه ذکر شده است.
- (۲) تذکر: در ذیل این بند مشخص نشده است که منابع حاصل از یک درصد به چه مرجع و یا جهت چه امری اختصاص خواهد یافت. چراکه مقرر شده دولت در طول اجرای برنامه به میزان یک درصد برنامه جامع صیانتی را تهیه و پس از تصویب اقدامات لازم را به عمل آورد. لذا حکم مزبور از این حیث واجد ابهام است.
- (۳) ابهام: مقصود از «مراجع قانونی» در ذیل این بند مشخص نیست. در صورتی که منظور مجلس باشد، به منزله این خواهد بود که «برنامه جامع صیانتی و ازدیاد برداشت از مخازن هیدروکربوری» باید در قالب لایحه ارائه گردد و چنین امری مغایر اصل ۷۴ قانون اساسی خواهد بود. این ابهام به «برنامه» مذکور نیز وارد می‌باشد. چراکه در صورتی که ماهیت آئین‌نامه‌ای داشته باشد باید به تصویب هیأت وزیران و در صورتی که ماهیت تقنینی داشته باشد باید به تصویب مجلس شورای اسلامی برسد.

ماده (۶۰) - نکته

این ماده در لایحه دولت وجود ندارد و لکن در راستای بندها (۱۳) و (۱۵) سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی^۲ در خصوص توسعه صادرات برق ارزیابی می‌شود.

ماده (۶۱) - نکته و مغایرت با اصل ۷۵ و بند «ا» اصل ۱۱۰

(۱) نکته: این ماده در لایحه دولت وجود ندارد.

- (۲) مغایرت: اطلاق حکم این ماده که شامل تکلیف به سرمایه‌گذاری بخش دولتی نیز می‌شود، بار مالی داشته و به دلیل افزایش هزینه‌های عمومی و عدم پیش‌بینی طریق تأمین هزینه جدید، مغایر اصل ۷۵ قانون اساسی است.
- (۳) مغایرت: همچنین این امر با حکم جزء «ا» بند «الف» «سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران»^۳، مبنی بر ممنوعیت دولت از شروع فعالیت اقتصادی جدید خارج از موارد صدر اصل ۴۴، جز با «پیشنهاد هیئت وزیران» و «تصویب مجلس شورای اسلامی» و «برای مدت معین»، مغایر است.

۱. ماده ۱۲۹ - ...

د - به منظور افزایش و ارتقاء توان علمی، فناوری و نوآوری در صنعت نفت معادل یک درصد (۱٪) از اعتبارات طرحهای توسعه‌ای سالانه شرکتهای تابعه را در طول برنامه، جهت ایجاد ظرفیت (پتانسیل) جذب، توسعه فناوریهای اولویت‌دار نفت، گاز و پتروشیمی و به‌کارگیری آنها در صنایع مرتبط و ارتقاء فناوریهای موجود و بومی‌سازی آنها و کاهش شدت انرژی ضمن مبادله موافقتنامه با معاونت اختصاص دهد و گزارش عملکرد این بند را سالانه به کمیسیون آموزش و تحقیقات مجلس شورای اسلامی ارائه نماید.

ماده ۱۳۰ - به منظور افزایش ضریب بازیافت مخازن کشور در طول برنامه به میزان یک درصد (۱٪)، وزارت نفت موظف است طی سال اول برنامه، برنامه جامع صیانتی و ازدیاد برداشت از مخازن هیدروکربوری را با رعایت اولویت‌بندی مخازن به تفکیک نواحی خشکی و مناطق دریایی تهیه و برای حسن اجرای آن اقدامات لازم را به عمل آورد.

۲. بند ۱۳ - مقابله با ضربه پذیری درآمد حاصل از صادرات نفت و گاز از طریق: ...

- افزایش صادرات برق.

بند ۱۵ - افزایش ارزش افزوده از طریق تکمیل زنجیره ارزش صنعت نفت و گاز، توسعه تولید کالاهای دارای بازدهی بهینه (براساس شاخص شدت مصرف انرژی) و بالا بردن صادرات برق، محصولات پتروشیمی و فرآورده‌های نفتی با تأکید بر برداشت صیانتی از منابع.

۳. الف - سیاست‌های کلی توسعه بخش‌های غیردولتی و جلوگیری از بزرگ‌شدن بخش دولتی:

۴) نکته: در خصوص حکم این ماده، ذکر این نکته لازم است که در ماده (۴) «قانون اساسنامه سازمان انرژی‌های تجدیدپذیر و بهره‌وری انرژی برق (ساتبا)»^۱ مصوب ۱۳۹۵/۹/۲۴ نیز بر واگذاری امور تصدی در این حوزه تصریح و تأکید شده است.

ماده (۶۲) -

این ماده حذف شده است.

ماده (۶۳) - نکته

این ماده در لایحه دولت وجود داشته است.

بند «۱» - مغایرت با بند «۱» اصل ۱۱۰، ابهام و تذکر

۱) مغایرت: حکم این بند مبنی بر مشارکت «سازمان بنادر و دریانوردی» و «شرکت فرودگاه‌ها و ناوبری هوایی ایران» در تشکیل شرکت‌هایی جهت «سرمایه‌گذاری و بهره‌برداری» از بنادر اصلی و خدمات فرودگاهی، با حکم جزء «۱» بند «الف» «سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران»، مبنی بر ممنوعیت دولت از شروع فعالیت اقتصادی جدید خارج از موارد صدر اصل ۴۴، جز با «پیشنهاد هیئت وزیران» و «تصویب مجلس شورای اسلامی» و «برای مدت معین»، مغایر است؛ به‌ویژه آنکه در ذیل این بند، این امکان برای این سازمان و شرکت دولتی ایجاد شده است که «حداقل پنجاه و یک درصد (۵۱٪)» و حداکثر ۹۹٪ سهام این شرکت‌ها را در اختیار داشته باشند. همچنین اطلاق عبارت «شرکت‌های معتبر بین‌المللی (داخلی و خارجی)» نیز از جهت شمول بر شرکت‌های دولتی، مغایر سیاست‌های کلی مذکور است.

۲) ابهام: چون شرکت‌هایی که به‌موجب این بند اجازه تشکیل آن‌ها به سازمان بنادر و دریانوردی و شرکت فرودگاه‌ها و ناوبری هوایی ایران داده شده است، می‌توانند به‌صورت «شرکت دولتی» تشکیل شوند، نحوه و مرجع تصویب اساسنامه این دسته از شرکت‌ها، ابهام دارد و اگر مقصود، دادن اجازه تصویب اساسنامه این شرکت‌ها به دولت است، باید به این امر تصریح شود.

۳) تذکر: در این بند، واژه «فرودگاهی» باید به عبارت «خدمات فرودگاهی» اصلاح شود.

بند «۲» - ابهام

در این بند، عبارت «حفظ وظایف حاکمیتی» ابهام دارد و معلوم نیست که این وظایف کدام است و چه‌کسی آن‌ها را تعیین می‌کند و اگر منظور این باشد که تعیین این وظایف به تشخیص خود «سازمان بنادر و دریانوردی» باشد، به‌دلیل ماهیت تقنینی موضوع، تفویض قانون‌گذاری بوده و مغایر اصل ۸۵ قانون اساسی خواهد بود.

۱- دولت حق فعالیت اقتصادی جدید خارج از موارد صدر اصل ۴۴ را ندارد و موظف است هرگونه فعالیت (شامل تداوم فعالیت‌های قبلی و بهره‌برداری از آن) را که مشمول عناوین صدر اصل ۴۴ نباشد، حداکثر تا پایان برنامه پنج‌ساله چهارم (سالانه حداقل ۲۰٪ کاهش فعالیت) به بخش‌های تعاونی و خصوصی و عمومی غیردولتی واگذار کند.

با توجه به مسئولیت نظام در حسن اداره کشور، تداوم و شروع فعالیت ضروری خارج از عناوین صدر اصل ۴۴ توسط دولت، بنا به پیشنهاد هیئت وزیران و تصویب مجلس شورای اسلامی برای مدت معین مجاز است.

اداره و تولید محصولات نظامی، انتظامی و اطلاعاتی نیروهای مسلح و امنیتی که جنبه محرمانه دارد، مشمول این حکم نیست.

۱. ماده ۴- از تاریخ تصویب این قانون، وظایف و مسئولیت‌های حاکمیتی «سازمان انرژی‌های نو ایران (سانا)» و «سازمان بهره‌وری انرژی ایران (سبایا)» به‌همراه بودجه، اعتبارات، اموال، دارایی‌ها، بدهی‌ها، تعهدات و امکانات و نیروی انسانی به سازمان ساتبا انتقال می‌یابد.

تبصره- سازمان موظف است تعهدات ناشی از تصدی‌های سازمان‌های یادشده در چهارچوب سیاست‌های قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهارم و چهارم (۴۴) قانون اساسی را با استفاده از سازوکارهای قانونی، ظرف مدت یک سال تکمیل یا واگذار و یا تعیین تکلیف کند.

ماده (۶۴) - نکته

هرچند مشابه احکام این ماده و بندهای آن، در لایحه دولت آمده است، لکن حکم این ماده و بندهای آن، حکمی دائمی و غیربرنامه‌ای است.

بند «الف» - نکته

نحوه تعیین مناطق کمتر توسعه یافته در آغاز هر دوره برنامه، در تبصره «۱» ماده (۱۳۲) «قانون مالیات‌های مستقیم»^۱ الحاقی ۱۳۸۰/۱۱/۲۷ آمده است.

بند «ب» - ابهام

در ذیل این بند، عبارت «با نرخ صفر محاسبه خواهد شد» ابهام دارد؛ چراکه از یک طرف، «معافیت» خدمات حمل و نقل ریلی از مالیات بر ارزش افزوده در بند «۱۲» ماده (۱۲) «قانون مالیات بر ارزش افزوده»^۲ مصوب ۱۳۸۷/۲/۱۷ وجود دارد و در این بند نیز بر آن تأکید شده است و از طرف دیگر، «محاسبه با نرخ صفر» صرفاً در خصوص «مالیات‌های مستقیم» تعریف شده و معنا دارد و درباره «مالیات بر ارزش افزوده» چنین موضوعی وجود ندارد.

بند «ج» - مغایرت با بند «۱» اصل ۱۱۰

۱) مغایرت: تشکیل شرکت مزبور با حکم جزء «۱» بند «الف» «سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران»، مبنی بر ممنوعیت دولت از شروع فعالیت اقتصادی جدید خارج از موارد صدر اصل ۴۴، جز با «پیشنهاد هیئت وزیران» و «تصویب مجلس شورای اسلامی» «برای مدت معین»، مغایر است؛ به‌ویژه آنکه اهداف و وظایف مذکور در این بند برای این شرکت، در وضعیت فعلی به موجب ماده (۳) «قانون حمایت از سامانه‌های حمل و نقل ریلی شهری و حومه»^۳ مصوب ۱۳۸۵/۵/۲۲، برعهده شهرداری‌ها گذاشته شده است.

۲) تذکر: در صدر این بند، عبارت «قانون حمایت از سامانه‌های حمل و نقل ریلی شهری و حومه‌ای» باید به عبارت «قانون حمایت از سامانه‌های حمل و نقل ریلی شهری و حومه» اصلاح شود.

ماده (۶۵) - نکته

حکم این ماده و بندهای آن، حکمی دائمی و غیربرنامه‌ای است و در لایحه دولت نیز وجود نداشته است.

بند «الف» - مغایرت با اصل ۷۵

حکم این بند مبنی بر شمول مزایای «قانون توسعه صنعت ایرانگردی و جهانگردی» به «شرکت مادر تخصصی فرودگاه‌ها و ناوبری هوایی ایران و شرکت‌های فرودگاهی وابسته» و «شرکت راه‌آهن جمهوری اسلامی ایران»، بار مالی دارد و به دلیل افزایش هزینه‌های

۱. ماده ۱۳۲ - ...

تبصره ۱ (الحاقی ۱۳۸۰/۱۱/۲۷) - فهرست مناطق کمتر توسعه یافته برای بقیه مدت برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و همچنین در آغاز هر دوره برنامه توسط سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور و وزارتخانه‌های امور اقتصادی و دارایی و صنایع و معادن تهیه و به تصویب هیئت وزیران می‌رسد.

۲. ماده ۱۲ - عرضه کالاها و ارائه خدمات زیر و همچنین واردات آن‌ها، حسب مورد از پرداخت مالیات معاف می‌باشد:

...

۱۲ - خدمات حمل و نقل عمومی مسافری درون و برون شهری، جاده‌ای، ریلی، هوایی و دریایی.

۳. ماده ۳ - دستگاه اجرایی احداث سامانه حمل و نقل ریلی شهری و حومه و بهره‌برداری از آن، شهرداری‌های ذی ربط می‌باشند.

عمومی و معلوم‌نشدن طریق تأمین هزینه جدید، مغایر اصل ۷۵ قانون اساسی است. از جمله مزایای این قانون را می‌توان به عنوان مثال ناظر به ماده (۸) این قانون دانست که براساس آن «کلیه تأسیسات ایرانگردی و جهانگردی، دفاتر خدمات مسافرتی و سایر تأسیسات مشابه از هر نظر اعم از سوخت، آب و برق، عوارض، مالیات، وام بانکی و غیره مشمول تعرفه‌ها مقررات و دستورالعمل‌های بخش صنایع می‌باشند.

بند «ب» - ابهام

(۱) **ابهام:** حکم این بند مبنی بر تکلیف دولت به «بازنگری در تخفیفات تکلیفی و معافیت»، از جهت رعایت اصول ۷۴ و ۸۵ قانون اساسی ابهام دارد و عبارت «از طریق تمهیدات قانونی» نیز رافع این ابهام به نظر نمی‌رسد. در صورتی که مقصود از «تمهیدات قانونی» از طریق ارائه لایحه باشد، چنین امری مغایر اصل ۷۴ قانون اساسی می‌باشد.

(۲) **تذکر:** در صدر این بند، عبارت «نسبت به بازنگری از زمان لازم‌الاجرا شدن این قانون از طریق تمهیدات قانونی» به عبارت «از زمان لازم‌الاجرا شدن این قانون از طریق تمهیدات قانونی نسبت به بازنگری» اصلاح شود.

بند «ج» - مغایرت با اصول ۶۰ و ۱۳۸

حکم صدر این بند مبنی بر تصویب برنامه مذکور در این بند در «شورای عالی هواپیمایی کشوری»، از جهت وجود اعضای غیروزیر در ترکیب این شورا، مذکور در تفویض اختیارات و وظایف شورای عالی هواپیمایی کشوری (مصوب ۱۳۵۹)،^۱ مغایر اصول ۶۰ و ۱۳۸ قانون اساسی است.

بند «د» - مغایرت با اصل ۱۵ و ابهام

(۱) **مغایرت:** استفاده از واژه بیگانه «مونتاز» در این بند، مغایر اصل ۱۵ قانون اساسی است.

(۲) **ابهام:** حکم ذیل این بند مبنی بر برخورداری شرکت‌های مذکور در این بند «از قوانین و سیاست‌های حمایتی پیش‌بینی شده و مصوب برای شرکت‌های دانش‌بنیان»، ابهام دارد؛ چراکه اگر این شرکت‌ها قبلاً مشمول این قوانین و حمایت‌ها بوده‌اند که ذکر این حکم در این بند تکراری است و اگر قبلاً مشمول این قوانین و حمایت‌ها نبوده‌اند و مصادیق جدیدی محسوب می‌شوند،

۱. قانون تفویض اختیارات و وظایف شورای عالی هواپیمایی کشوری مصوب ۱۳۵۹/۱۲/۲۷

ماده واحده - مادام که قانون جدید هواپیمایی کشور به تصویب نرسیده، کلیه اختیارات و وظایف شورای عالی هواپیمایی کشوری، موضوع قانون اصلاح ماده (۶) قانون هواپیمایی کشوری مصوب ۱۳۴۷، به هیئتی مرکب از ۷ نفر به شرح زیر تفویض می‌گردد:

- ۱- معاون وزارت راه و ترابری و رئیس سازمان هواپیمایی کشوری.
  - ۲- یک نفر از اعضای مطلع هواپیمایی کشوری به انتخاب وزیر راه و ترابری.
  - ۳- یک نفر نماینده مطلع از وزارت امور اقتصادی و دارایی به انتخاب وزیر امور اقتصادی و دارایی.
  - ۴- یک نفر نماینده مطلع از سازمان برنامه و بودجه به انتخاب وزیر مشاور و سرپرست سازمان برنامه و بودجه.
  - ۵- یک نفر متخصص حقوق هوایی به انتخاب وزیر راه و ترابری. در صورت لزوم مدیرعامل شرکت هواپیمایی ملی ایران و یک نفر نماینده از مؤسسات هواپیمایی داخلی در جلسات هیئت شرکت نموده ولی حق رأی ندارند.
  - ۶- یک نفر نماینده مطلع از وزارت امور خارجه به انتخاب وزیر و یا سرپرست وزارت امور خارجه.
  - ۷- یک نفر نماینده مطلع نیروی هوایی جمهوری اسلامی ایران به انتخاب وزیر دفاع.
- تبصره - آیین‌نامه هیئت مذکور شامل طرز تشکیل جلسات و طریق ارجاع امور رسیدگی و اتخاذ تصمیم و سایر مسائل مربوطه، به وسیله هیئت تنظیم و پس از تصویب هیئت وزیران به موقع اجرا گذارده خواهد شد.

این امر بار مالی خواهد داشت و به دلیل افزایش هزینه‌های عمومی و معلوم‌نشدن طریق تأمین هزینه جدید، مغایر اصل ۷۵ قانون اساسی خواهد بود.

لازم به ذکر است که هم‌اکنون براساس «قانون حمایت از شرکت‌ها و مؤسسات دانش بنیان و تجاری سازی نوآوری‌ها و اختراعات (مصوب ۱۳۸۹/۸/۵) شرکت‌هایی که فعالیت دانش بنیان داشته باشند می‌توانند با رعایت شرایط این قانون دانش بنیان شناخته شوند و لذا بند حاضر برخلاف رویه قانونی مذکور به دنبال شناسایی شرکت‌های موضوع این ماده به‌عنوان شرکت دانش بنیان است.

۳) تذکر: در ابتدای تبصره این بند، عبارت «صلاحیت احراز» باید به عبارت «احراز صلاحیت» اصلاح شود.

بند «ه» - ابهام

حکم این بند مبنی بر معافیت سفارش ساخت هواپیما و بالگرد به سازندگان داخلی از پرداخت «هزینه‌های ثبت سفارش» ابهام دارد و بی‌معنی است، چراکه علی‌الاصول هزینه ثبت سفارش مربوط به واردات کالا می‌باشد. در غیر این صورت معافیت جدید باعث کاهش درآمدهای عمومی بوده و مغایرت با اصل ۷۵ قانون اساسی است.

ماده (۶۶) - نکته

حکم این ماده در لایحه دولت وجود ندارد، لکن در راستای بند «۶-۲» «سیاست‌های کلی علم و فناوری (نظام آموزش عالی، تحقیقات و فناوری)»^۱ ابلاغی ۱۳۹۳/۶/۲۹ مقام معظم رهبری ارزیابی می‌شود.

ماده (۶۷) - نکته و تذکر

۱) نکته: حکم این ماده، علاوه بر اینکه در لایحه دولت وجود ندارد، حکمی دائمی و غیربرنامه‌ای است و مشابه حکم صدر آن، در بند «ر» ماده (۲۲۴) «قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۰-۱۳۹۴)»^۲ و نیز تبصره الحاقی «۳» ماده (۳۴) مصوبه مجلس در خصوص «لایحه احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور»^۳ (که شورای نگهبان نیز آن را مغایر شرع و قانون اساسی نشناخته)، آمده است.

۱. ۶- گسترش همکاری و تعامل فعال، سازنده و الهام‌بخش در حوزه علم و فناوری با سایر کشورها و مراکز علمی و فنی معتبر منطقه‌ای و جهانی به‌ویژه جهان اسلام، همراه با تحکیم استقلال کشور، با تأکید بر:

...

۶-۲- اهتمام بر انتقال فناوری و کسب دانش طراحی و ساخت برای تولید محصولات در داخل کشور با استفاده از ظرفیت بازار ملی در مصرف کالاهای وارداتی.

۲. ماده ۲۲۴- قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت مصوب سال ۱۳۸۰ و اصلاحات و الحاقات بعدی آن، با اصلاحات و الحاقات زیر برای دوره برنامه پنجم تنفیذ می‌شود:

...

ر- هزینه خدمات مدیریت طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای بنیاد مسکن انقلاب اسلامی، سازمان مجری ساختمان‌ها و تأسیسات دولتی و عمومی، شرکت ساخت و توسعه زیربناهای حمل‌ونقل، سازمان توسعه برق ایران، شرکت توسعه منابع آب و نیروی ایران، شرکت توسعه و نگهداری اماکن ورزشی، شرکت مادر تخصصی حمل‌ونقل ریلی کشور وابسته به وزارت کشور و مؤسسه جهاد نصر، حداکثر تا دو و نیم درصد (۲/۵٪) عملکرد تخصیص اعتبارات ذی‌ربط با احتساب اعتبارات دریافتی از منابع بودجه عمومی کشور، توسط معاونت تعیین می‌گردد.

۳. ماده ۳۴-

...

۲) تذکر: در صدر این بند، عبارات «شرکت مجری ساختمان‌ها و تأسیسات دولتی و عمومی» و «شرکت توسعه و نگهداری اماکن ورزشی» باید به ترتیب به عبارات «سازمان مجری ساختمان‌ها و تأسیسات دولتی و عمومی» و «شرکت توسعه و نگهداری اماکن ورزشی کشور» اصلاح شود.

ماده (۶۸) - نکته و تذکر

۱) نکته: حکم این ماده، علاوه بر اینکه در لایحه دولت وجود ندارد، حکمی دائمی و غیربرنامه‌ای است.

۲) تذکر: در صدر این ماده، عبارت «سازمان ملی استاندارد» باید به عبارت «سازمان ملی استاندارد ایران» اصلاح شود.

ماده (۶۹) - نکته

حکم این ماده در لایحه دولت وجود نداشته است.

بند «الف» - مغایرت با بند «۱» اصل ۱۱۰ و اصول ۵۲ و ۷۵

۱) مغایرت: اطلاق عبارات «مشارکت‌های دولتی-خصوصی» در این ماده، از جهت شمول بر شرکت‌های دولتی، با حکم جزء «۱» بند «الف» «سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران»، مبنی بر ممنوعیت دولت از شروع فعالیت اقتصادی جدید خارج از موارد صدر اصل ۴۴، جز با «پیشنهاد هیئت وزیران» و «تصویب مجلس شورای اسلامی» و «برای مدت معین»، مغایر است.

۲) مغایرت: حکم این ماده مبنی بر تکلیف دولت به اختصاص «یک درصد (۱٪) منابع حاصل از فروش نفت و گاز سهم دولت» برای اجرای این ماده در «بودجه سالانه»، محدودکننده اختیار دولت در تهیه لایحه بودجه سالانه کل کشور بوده و لذا مغایر اصل ۵۲ قانون اساسی است. همچنین حکم این ماده بار مالی دارد و به دلیل افزایش هزینه‌های عمومی و معلوم‌نشدن طریق تأمین هزینه جدید، مغایر اصل ۷۵ قانون اساسی است.

۳) نکته: اطلاق عبارت «استفاده از تأمین منابع مالی خارجی (فاینانس)» در این ماده، از نظر ایراد شرعی معمول شورای نگهبان در خصوص «فاینانس» که سابقاً ذکر شد، محل تأمل است.

بند «ب» - نکته

این بند در راستای بندهای «۲۴» و «۲۵» سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه^۱ محسوب می‌گردد.

ماده (۷۰) - مغایرت با اصول ۵۲ و ۷۵

۱) مغایرت: حکم این ماده مبنی بر تکلیف دولت به پیش‌بینی منابع لازم برای اجرای این ماده در «بودجه سنواتی»، محدودکننده اختیار دولت در تهیه لایحه بودجه سالانه کل کشور بوده و لذا مغایر اصل ۵۲ قانون اساسی است.

تبصره‌الحاقی ۳- هزینه خدمات مدیریت طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای بنیاد مسکن انقلاب اسلامی، سازمان مجری ساختمان‌ها و تأسیسات دولتی و عمومی، شرکت مادر تخصصی ساخت و توسعه زیربنای حمل‌ونقل کشور، شرکت مادر تخصصی تولید برق حرارتی، شرکت سهامی توسعه منابع آب و نیروی ایران، شرکت توسعه و نگهداری اماکن ورزشی و مؤسسه جهاد نصر، حداکثر تا دو و نیم درصد (۲/۵٪) عملکرد تخصیص اعتبارات ذی‌ربط با احتساب اعتبارات دریافتی از منابع بودجه عمومی کشور، توسط معاونت تعیین می‌گردد.

۱. ۲۴- اولویت بخش ریلی در توسعه حمل‌ونقل و ایجاد مزیت رقابتی برای آن.

۲۵- توسعه حمل‌ونقل ریلی باری با اولویت تجهیز شبکه و پایانه‌های باری و اتصال شبکه به مراکز بزرگ اقتصادی، تجاری و صنعتی و مبادی ورودی و خروجی مهم کشور و شبکه‌های ریلی منطقه‌ای و جهانی به‌ویژه کریدور شمال - جنوب با هدف توسعه صادرات و ترانزیت بار.

۲) مغایرت: همچنین حکم این ماده واجد بار مالی بوده و به دلیل افزایش هزینه‌های عمومی و معلوم‌نشدن طریق تأمین هزینه جدید، مغایر اصل ۷۵ قانون اساسی است. ذکر این نکته لازم است که در ماده (۵) «قانون حمایت از سامانه‌های حمل‌ونقل ریلی شهری و حومه»^۱ که مشابه حکم این ماده را بیان کرده، دولت «مجاز» به این اقدامات است نه «مکلف».

ماده (۷۱) -

این ماده حذف شده است.

ماده (۷۲) -

این ماده حذف شده است.

ماده (۷۳) -

نکته: حکم این ماده و بندهای آن در لایحه دولت وجود ندارد. البته در راستای بند «۴۸» «سیاست‌های برنامه ششم توسعه»^۲ ابلاغی ۱۳۹۴/۴/۹ مقام معظم رهبری ارزیابی می‌شود.

بند «الف» - مغایرت با اصول ۵۲ و ۷۵ و ابهام

۱) مغایرت: حکم این ماده مبنی بر تکلیف دولت به پیش‌بینی تسهیلات و اعتبارات مورد نیاز سهم دولت در «بودجه سنواتی»، محدودکننده اختیار دولت در تهیه لایحه بودجه سالانه کل کشور بوده و لذا مغایر اصل ۵۲ قانون اساسی است. همچنین حکم این ماده بار مالی دارد و به دلیل افزایش هزینه‌های عمومی و معلوم‌نشدن طریق تأمین هزینه جدید، مغایر اصل ۷۵ قانون اساسی است. ذکر این نکته لازم است که در ماده (۱۳) «قانون حمایت از احیا، بهسازی، نوسازی و توانمندسازی بافت‌های فرسوده و ناکارآمد شهری»^۳ مصوب ۱۳۸۹/۱۰/۱۲، دولت «مجاز» به پیش‌بینی اعتبار در این خصوص و درج در بودجه سنواتی است، نه «مکلف».

۲) ابهام: حکم این ماده مبنی بر تصویب تسهیلات و اعتبارات مورد نیاز سهم دولت در «ستاد ملی بازآفرینی شهری» از جهت مغایرت با اصول ۶۰ و ۱۳۸ قانون اساسی است؛ چراکه این ستاد و ترکیب آن به موجب قانون ایجاد و تعیین نشده، بلکه به موجب مصوبه مورخ ۱۳۹۳/۶/۱۶ هیئت‌وزیران با عنوان «سند ملی راهبردی احیا، بهسازی، نوسازی و توانمندسازی بافت‌های فرسوده و ناکارآمد شهری» به‌ویژه بند «۲» آن (اصلاحی ۱۳۹۵/۵/۲۷)،^۴ تشکیل و مشخص شده است که مرکب از اعضای غیروزیر و خارج

۱. ماده ۵- به دولت اجازه داده می‌شود حداکثر تا سقف پنجاه درصد (۵۰٪) از هزینه مطالعات و سرمایه‌گذاری ایجاد سامانه‌های حمل‌ونقل ریلی درون‌شهری، با اولویت تأمین لوازم و تجهیزات از محل منابع درآمد عمومی را در لوائح بودجه سنواتی کل کشور پیشنهاد نماید. مابقی اعتبار مورد نیاز طرح، توسط شهرداری ذی ربط از محل منابع داخلی و یا مشارکت با بخش خصوصی تأمین می‌شود که پس از مبادله موافقت‌نامه با سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور مصرف خواهد شد. تبصره- وزارت کشور موظف است ضوابط اجرایی استفاده از ظرفیت‌های بخش خصوصی، با اولویت سرمایه‌گذاری در ایستگاه‌ها و مراحل مختلف بهره‌برداری را تدوین نماید. این ضوابط پس از تصویب هیئت‌وزیران لازم‌الاجرا است.

۲. ۴۸- هویت‌بخشی به سیمای شهر و روستا و بازآفرینی و روزآمدسازی معماری اسلامی-ایرانی .

۳. ماده ۱۳- دولت مجاز است سالانه ده‌هزار میلیارد ریال جهت احیا، بهسازی و نوسازی بافت‌های فرسوده شهری در بودجه سنواتی کل کشور پیش‌بینی و درج نماید.

۴. ۲ (اصلاحی ۱۳۹۵/۵/۲۷)- به‌منظور انجام تمهیدات لازم برای تحقق مفاد سند مذکور از طریق هماهنگی بین‌بخشی با رعایت قوانین و مقررات مربوط، ستاد ملی بازآفرینی پایدار محدوده‌ها و محله‌های هدف برنامه‌های احیا، بهسازی و نوسازی که در این تصویب‌نامه به‌اختصار «ستاد ملی» نامیده می‌شود، به ریاست

از قوه مجریه است و به علاوه، دولت می‌تواند بعد از تصویب این ماده، هر زمان و به هر نحو که بخواهد، ترکیب آن را تغییر دهد.

بند «ب» - ابهام

۱) **ابهام:** عبارت «افشار کم‌درآمد» ابهام دارد و معیار تعیین و تشخیص آن معلوم نیست و اگر منظور، واگذاری تعیین این امر به دولت باشد، به دلیل ماهیت تقنینی موضوع، تفویض قانون‌گذاری بوده و مغایر اصل ۸۵ قانون اساسی خواهد بود.

۲) **نکته:** با توجه به تکالیف دولت در «قانون ساماندهی و حمایت از تولید و عرضه مسکن» مصوب ۱۳۸۷/۲/۲۵ با اصلاحات بعدی، از جمله ماده (۱۱) آن،^۱ به نظر احکام مذکور این بند، بار مالی جدیدی ندارد.

بند «د» - مغایرت با اصل ۷۵ و بند «۱۰» اصل ۳

۱) **مغایرت:** حکم این بند بار مالی دارد و به دلیل افزایش هزینه‌های عمومی و معلوم‌نشدن طریق تأمین هزینه جدید، مغایر اصل ۷۵ قانون اساسی است و ذکر عبارت «بدون ایجاد تشکیلات جدید و [با] استفاده از امکانات سایر دستگاه‌ها» تأمین‌کننده بار مالی این بند و رافع ایراد مغایرت با اصل ۷۵ قانون اساسی نیست.

۲) **مغایرت:** با توجه به حکم بند «ه» ماده (۴۶) «قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۰-۱۳۹۴)»^۲ که این کار را برعهده «معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس‌جمهور» قرار داده، حکم این بند که این کار را برعهده وزارت راه و شهرسازی

رئیس‌جمهور و در غیاب وی، وزیر راه و شهرسازی و با عضویت وزرای راه و شهرسازی، کشور، نیرو، صنعت، معدن و تجارت، نفت، اطلاعات، دادگستری، تعاون، کار و رفاه اجتماعی، امور اقتصادی و دارایی، بهداشت درمان و آموزش پزشکی، جهاد کشاورزی، معاون برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس‌جمهور و رؤسای سازمان‌های حفاظت محیط‌زیست، میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری، صداوسیما جمهوری اسلامی ایران و ثبت اسناد و املاک کشور، رئیس کل بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، رئیس شورای عالی استان‌ها، فرمانده نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران و شهردار تهران به نمایندگی از شهرداری‌های کلان شهرها تشکیل می‌شود که دبیرخانه آن در وزارت راه و شهرسازی (شرکت مادر تخصصی عمران و بهسازی شهری ایران) مستقر خواهد بود.

تبصره - ستادهای متناظر ستاد ملی در استان‌های کشور که در این تصویب‌نامه، ستاد استانی نامیده می‌شود، جهت تدوین، اولویت‌بندی و تأیید طرح و برنامه‌های احیا، بهسازی، نوسازی، ایجاد هماهنگی‌های بین‌بخشی، نظارت بر اجرای مصوبات و وظایف بخش‌های مرتبط، به ریاست استاندار و با عضویت شهردار شهر مرکز استان به نمایندگی از شهرداری‌های شهرهای استان و به دبیری مدیرکل راه و شهرسازی استان تشکیل می‌شود.

۱. **ماده ۱۱-** دولت مکلف است با هدف بهسازی فضاهای سکونت روستاها و نوسازی مسکن روستایی از طریق تهیه و اجرای طرح‌های روستاها، تأمین تسهیلات بانکی ارزان‌قیمت جهت ساخت مسکن روستایی، حفظ بافت با ارزش روستایی و توسعه و ترویج الگوی معماری بومی و استفاده از مصالح با دوام و شیوه‌های جدید ساخت در پیوند با فناوری بومی، از بهسازی محیط و مسکن روستایی توسط بنیاد مسکن انقلاب اسلامی و از محل اعتبارات موضوع این قانون و یا سایر اعتبارات تملک‌داری‌های سرمایه‌ای، به‌گونه‌ای حمایت نماید که اهداف کمی برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و برنامه پنجم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در بخش مسکن روستایی سالانه حداقل دویست‌هزار (۲۰۰/۰۰۰) واحد (طی ده سال، دو میلیون واحد) و بهسازی محیط این روستاها (تهیه و اجرای طرح‌های هادی) کلیه روستاهای بالای بیست خانوار محقق گردد.

۲. **ماده ۴۶-** به‌منظور بسط خدمات دولت الکترونیک، صنعت فناوری اطلاعات، سواد اطلاعاتی و افزایش بهره‌وری در حوزه‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، اقدامات زیر انجام می‌شود:

...

ه- معاونت نسبت به ایجاد زیرساخت ملی داده‌های مکانی (NSDI) در سطوح ملی تا محلی و تدوین معیارها و ضوابط تولید و انتشار آن‌ها حداکثر تا پایان سال سوم برنامه اقدام نماید.

تبصره - کلیه دستگاه‌ها مکلف‌اند اطلاعات پایه‌ای مکانی خود را تولید و براساس دستورالعملی که توسط معاونت، تدوین و ابلاغ می‌شود، بر روی زیرساخت ملی داده‌های مکانی قرار دهند.

گذاشته است، موجب موازی‌کاری شده و با حکم بند «۱۰» اصل ۳ قانون اساسی مبنی بر «ایجاد نظام اداری صحیح و حذف تشکیلات غیر ضرور» مغایر است.

۴) نکته: حکم این بند، حکمی دائمی و غیربرنامه‌ای است.

۵) تذکر: در صدر این بند، عبارت «بدون ایجاد تشکیلات جدید و استفاده از امکانات سایر دستگاه‌ها» باید به عبارت «بدون ایجاد تشکیلات جدید و با استفاده از امکانات سایر دستگاه‌ها» اصلاح شود.

تبصره ۵- نکته و مغایرت با اصل ۷۵

۱) نکته: حکم تبصره این ماده، نه تنها نمی‌تواند تأمین‌کننده بار مالی بندهای این ماده باشد، بلکه خود نیز بار مالی دارد؛ چراکه با اصلاح ماده (۱۸) «قانون ساماندهی و حمایت از تولید و عرضه مسکن»^۱ اصلاحی ۱۳۸۹/۱۰/۲۵، حکم ماده مذکور مبنی بر تکلیف دولت به تأمین «سالانه حداقل مبلغ ده هزار میلیارد (۱۰/۰۰۰/۰۰۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال» و پیش‌بینی آن در بودجه‌های سنواتی را که تا پایان دوره برنامه پنجم توسعه اعتبار داشته است، به دوره برنامه ششم توسعه تعمیم می‌دهد.

۲) تذکر: در ذیل تبصره این ماده، عبارت «از این محل» باید به عبارت «از محل ماده مذکور» اصلاح شود.

ماده (۷۴) - نکته

۱) نکته: حکم این ماده و بندها و اجزای آن، حکمی دائمی و غیربرنامه‌ای است و در لایحه دولت وجود نداشته است.

۲) نکته: حکم این ماده و بندهای آن در راستای بند «۷» سیاست‌های کلی مسکن»^۲ ابلاغی ۱۳۸۹/۱۱/۲۹ مقام معظم رهبری، بند «۸» «سیاست‌های کلی شهرسازی»^۳ ابلاغی ۱۳۸۹/۱۱/۲۹ مقام معظم رهبری و بند «۲» «سیاست‌های کلی پیشگیری و کاهش خطرات ناشی از سوانح طبیعی و حوادث غیرمترقبه»^۴ ابلاغی ۱۳۸۴/۶/۲۵ مقام معظم رهبری ارزیابی می‌شود.

۳) نکته: مشابه حکم این ماده در ماده (۱۶۸) «قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۰-۱۳۹۴)»^۵ آمده است.

۱. ماده ۱۸ (اصلاحی ۱۳۸۹/۱۰/۲۵) - دولت موظف است به منظور تحقق اهداف و برنامه‌های این قانون، اعتبارات مورد نیاز را به میزان سالانه حداقل مبلغ ده هزار میلیارد (۱۰/۰۰۰/۰۰۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال جهت سال‌های برنامه پنجم از محل درآمدهای عمومی در بودجه‌های سنواتی پیش‌بینی و تأمین نماید. اعتبارات مذکور صددرصد (۱۰۰٪) تخصیص یافته تلقی شده و وزارت مسکن و شهرسازی مجاز است از محل بخشی از اعتبارات یادشده، در قالب کمک سود تسهیلات بانکی یا منابع وجوه اداره‌شده، از طریق انعقاد قرارداد با بانک‌های عامل، زمینه لازم را برای اعطای تسهیلات ارزان‌قیمت و هدم‌کردن یارانه‌ها به‌منظور اجرای این قانون فراهم نماید.

تسهیلات موضوع این قانون براساس شاخص‌های برنامه مسکن کشور بین استان‌های مختلف توزیع و شورای مسکن هر استان موظف است براساس مفاد این قانون و در چهارچوب برنامه‌های ابلاغی، با به‌کارگیری تسهیلات و اعتبارات مربوطه آن استان اقدام و گزارش عملکرد را هر سه ماه یک بار به وزارت مسکن و شهرسازی اعلام نماید.

۲.۷- اجباری کردن استانداردهای ساخت‌وساز مقررات ملی ساختمان و طرح‌های صرفه‌جویی انرژی.

۳.۸- ایمن‌سازی و مقاوم‌سازی محیط شهری و روستایی.

۴.۲- گسترش و تقویت مطالعات علمی و پژوهشی و حمایت از مراکز موجود، به‌منظور شناسایی و کاستن از خطرات این‌گونه حوادث با اولویت خطر زلزله.

۵. ماده ۱۶۸ - به‌منظور مقاوم‌سازی ساختمان‌ها و اصلاح الگوی مصرف، به‌ویژه مصرف انرژی در بخش ساختمان و مسکن، اقدامات زیر انجام می‌شود:

الف- شهرداری‌ها مکلف‌اند نسبت به درج الزام رعایت مقررات ملی ساختمان در پروانه‌های ساختمانی اقدام نمایند. صدور پایان کار برای واحدهای احداث‌شده بر مبنای این پروانه‌ها، منوط به رعایت کامل این مقررات است.

تبصره- متخلفان از مقررات ملی ساختمان از جمله طراح، ناظر، مجری و مالک براساس آیین‌نامه‌ای که به تصویب هیئت وزیران می‌رسد، موظف به رفع نقص و جبران خسارت می‌شوند.

ب- ...

بند «ب» - مغایرت با اصل ۷۵

۱. مغایرت: حکم این بند بار مالی دارد و به دلیل افزایش هزینه‌های عمومی و معلوم‌نشدن طریق تأمین هزینه جدید، مغایر اصل ۷۵ قانون اساسی است.

۲. تذکر: در صدر این بند، عبارت «مجریان دولتی» باید به عبارت «مجریان طرح‌های دولتی» اصلاح شود.

بند «ج» - مغایرت با اصل ۷۵ و ابهام

۱) مغایرت: حکم جزء «۱» این بند بار مالی دارد و به دلیل افزایش هزینه‌های عمومی و معلوم‌نشدن طریق تأمین هزینه جدید، مغایر اصل ۷۵ قانون اساسی است.

۲) ابهام: واژه «حمایت» در ذیل جزء «۲» این بند واجد ابهام است و مصادیق آن مشخص نیست و اگر مقصود از آن، حمایت‌های «مالی» باشد، این امر بار مالی خواهد داشت و به دلیل افزایش هزینه‌های عمومی و معلوم‌نشدن طریق تأمین هزینه جدید، مغایر اصل ۷۵ قانون اساسی خواهد بود.

ماده (۷۵) -

این ماده حذف شده است.

ماده (۷۶) - نکته

۱) نکته: مشابه حکم این ماده در ماده (۱۷۱) «قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۰-۱۳۹۴)»^۱ آمده است.

ج- کلیه مجریان دولتی موظفاند مسئولیت حرفه‌ای خود و در صورت نیاز، مسئولیت سایر عوامل مرتبط در طراحی، محاسبه و نظارت ساختمان‌های تحت پوشش خود اعم از شهری و روستایی را نزد یکی از شرکت‌های دارای صلاحیت، بیمه نمایند.

د- به منظور انجام مطالعات لازم برای کاهش خطرپذیری زلزله:

۱- شبکه ایستگاه‌های شتاب‌نگاری و زلزله‌نگاری و پیش‌نشانگرهای زلزله توسعه یابد.

تبصره- ایستگاه‌های شتاب‌نگاری در شهرستان و روستاهای بزرگ، به‌ازای هر بیست‌وپنج‌هزار نفر یک ایستگاه، توسعه می‌یابد.

۲- طی برنامه، مصالح و روش‌های مؤثر در مقاوم‌سازی ساختمانی، استاندارد و از تولیدکنندگان آن‌ها حمایت شود.

۱. ماده ۱۷۱ -

الف- شورای عالی شهرسازی و معماری ایران مکلف است نسبت به احصای مناطق ویژه نیازمند بهسازی و نوسازی در بافت‌های فرسوده و دسته‌بندی طرح‌های واقع در این مناطق، با اولویت:

۱- طرح‌هایی که به دلیل وجود منافع عمومی، اجرای به‌موقع آن‌ها ضروری است.

۲- طرح‌هایی که از طریق تدوین ضوابط و مقررات و مشارکت مردم و حمایت دولت، شهرداری‌ها و دهیاری‌ها، به مرور زمان قابل انجام است، اقدام نماید.

تبصره- طرح‌های گروه (۱) مشمول برنامه‌های عمومی و عمرانی دولت موضوع «لایحه قانونی نحوه خرید و تملک اراضی و املاک مصوب ۱۳۵۸ شورای انقلاب» می‌باشد که تمام یا بخشی از منابع مورد نیاز آن می‌تواند از طریق بخش‌های غیردولتی تأمین شود. رأی صادره موضوع ماده (۴) قانون مذکور، قابل اعتراض در مراجع صالحه قضایی است.

ب- دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط موظفاند به منظور افزایش بهره‌وری و استحصال زمین، نسبت به احیای بافت‌های فرسوده و نامناسب روستایی اقدام نمایند.

ج- وزارت راه و شهرسازی و شهرداری‌ها موظفاند با اعمال سیاست‌های تشویقی و در چهارچوب قانون حمایت از احیای بافت‌های فرسوده، از اقدامات بخش غیردولتی برای احیا و بازسازی بافت‌های فرسوده در قالب بودجه مصوب حمایت نمایند.

د- وزارت راه و شهرسازی و شهرداری‌ها موظفاند هر سال در طول برنامه حداقل ده درصد (۱۰٪) از بافت‌های فرسوده شهری را احیا و بازسازی نمایند. تسهیلات و بودجه مورد نیاز همه‌ساله با پیشنهاد وزارت راه و شهرسازی در بودجه عمومی پیش‌بینی و در اختیار وزارت راه و شهرسازی و شهرداری‌ها یا مجریان طرح‌های نوسازی با معرفی شهرداری قرار خواهد گرفت.

تبصره- دولت موظف است حداقل پنجاه درصد (۵۰٪) از منابع، اعتبارات و تسهیلات اعطایی برای بخش مسکن اعم از طرح‌های مسکن مهر، مسکن جوانان و نیازمندان و مانند آن را به اجرای طرح‌های مذکور در محدوده بافت‌های فرسوده شهری اختصاص دهد.

۲) نکته: این ماده و بندهای آن در لایحه دولت وجود نداشته است.

بند «الف» - مغایرت با اصل ۱۵۹ قانون اساسی

در تبصره این بند، استناد مطلق به «لایحه قانونی نحوه خرید و تملک اراضی و املاک برای اجرای برنامه‌های عمومی، عمرانی و نظامی دولت مصوب ۱۳۵۸/۱۱/۱۷ شورای انقلاب با اصلاحات و الحاقات بعدی» از جهت ایراد شرعی معمول شورای نگهبان در خصوص ماده (۴) این لایحه قانونی،^۱ محل تأمل بوده و همچنین از جهت قطعی و لازم‌الاجرا بودن رأی اکثریت هیئت کارشناسی مذکور در ماده پیش‌گفته، مغایر اصل ۱۵۹ قانون اساسی است. ذکر این نکته لازم است که در تبصره بند «الف» ماده (۱۷۱) «قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۰-۱۳۹۴)» که مشابه حکم این تبصره را بیان کرده، در انتهای تبصره عبارت «رأی صادره موضوع ماده (۴) قانون مذکور، قابل اعتراض در مراجع صالحه قضایی است» آمده است.

بند «ج» - تذکر

در این بند عبارت «قانون حمایت از احیای بافت‌های فرسوده» باید به عبارت «قانون حمایت از احیاء، بهسازی، نوسازی و توانمندسازی بافت‌های فرسوده و ناکارآمد شهری» اصلاح شود.

بند «ه» - ابهام

در ذیل این بند، عبارت «استفاده از اراضی رهاشده و ساختمان‌های مخروبه داخل شهرها» از جهت مشخص نبودن ضوابط و معیارهای این امر واجد ابهام است و اگر منظور، واگذاری تعیین این امر و استفاده از این موارد توسط وزارت راه و شهرسازی باشد، به دلیل لزوم رعایت حقوق مالکانه اشخاص و ماهیت تقنینی موضوع، محل ایراد می‌باشد.

لازم به ذکر است که هم‌اکنون براساس ماده (۱۱۰) «قانون شهرداری»^۲ (الحاقی ۱۳۴۵/۱۱/۲۷) مقنن در موضوعی مشابه، ضوابط و معیارها را به‌طور مشخص بیان کرده است.

ماده (۷۸) - نکته

۱) نکته: حکم این ماده و بندهای آن اگرچه در لایحه دولت نبوده است، ولكن در راستای بند «۶» «سیاست‌های کلی شهرسازی»^۳ ابلاغی ۱۳۸۹/۱۱/۲۹ مقام معظم رهبری است.

ه- وزارت راه و شهرسازی موظف است ساماندهی و احیای شهرهای آسیب‌دیده از جنگ تحمیلی و استفاده از اراضی رهاشده و ساختمان‌های مخروبه باقیمانده داخل شهرهای مورد نظر را در اولویت قرار دهد.

۱. بند «۱۴» نظر شماره ۹۵/۱۰۲/۲۱۹۵ مورخ ۱۳۹۵/۶/۱۶ شورای نگهبان در خصوص «لایحه احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور»:

«در ماده (۲۹)، «لایحه قانونی نحوه خرید و تملک اراضی و املاک برای اجرای برنامه‌های عمومی، عمرانی و نظامی دولت مصوب شورای انقلاب ۱۳۵۸/۱۱/۱۷» را ملاک عمل قرار داده است؛ عبارت «قطعی و لازم‌الاجرا است» در ماده (۴) لایحه قانونی مذکور خلاف موازین شرع و اصل ۱۵۹ قانون اساسی شناخته شد.»

۲. ماده ۱۱۰ (الحاقی ۱۳۴۵/۱۱/۲۷) - نسبت به زمین یا بناهای مخروبه و غیرمناسب با وضع محل و یا نیمه‌تمام واقع در محدوده شهر که در خیابان یا کوچه و یا

میدان قرار گرفته و منافی با پاکیزگی و زیبایی شهر یا موازین شهرسازی باشد، شهرداری با تصویب انجمن شهر می‌تواند به مالک اخطار کند؛ منتها ظرف دو ماه به ایجاد نرده یا دیوار و یا مرمت آن که منطبق با نقشه انجمن شهر باشد، اقدام کند. اگر مالک مسامحه و یا امتناع کرد، شهرداری می‌تواند به‌منظور تأمین نظر و اجرای طرح مصوب انجمن در زمینه زیبایی و پاکیزگی و شهرسازی، هرگونه اقدامی را که لازم بداند، معمول و هزینه آن را به اضافه صدی ده، از مالک یا متولی و یا متصدی موقوفه دریافت نماید. در این مورد صورت حساب شهرداری بدو به مالک ابلاغ می‌شود؛ در صورتی که مالک ظرف پانزده روز از تاریخ ابلاغ صورت حساب شهرداری، اعتراض نکند، صورت حساب قطعی تلقی می‌شود و هرگاه مالک ظرف مهلت مقرر اعتراض کرد، موضوع به کمیسیون مذکور در ماده (۷۷) ارجاع خواهد شد.

صورت حساب‌هایی که مورد اعتراض واقع نشده و همچنین آرای کمیسیون رفع اختلاف مذکور در ماده (۷۷)، در حکم سند قطعی و لازم‌الاجرا بوده و اجرای ثبت مکلف است برطبق مقررات اجرای اسناد رسمی لازم‌الاجرا، نسبت به وصول طلب شهرداری، اجراییه صادر و به‌مورد اجرا بگذارد.

۳. ۶- جلوگیری از گسترش حاشیه‌نشینی در شهرها و ساماندهی بافت‌های حاشیه‌ای و نامناسب موجود.

۲) نکته: مشابه حکم این ماده (به جز بند «الف» آن) در ماده (۱۷۲) «قانون برنامه پنج ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۰-۱۳۹۴)»^۱ آمده است.

بند «ب» - نکته و تذکر

۱. نکته: ظاهراً منظور از «سند ملی توانمندسازی و ساماندهی سکونتگاه‌های غیرمجاز» در ذیل این بند، مصوبه مورخ ۱۳۸۲/۱۱/۱۹ هیئت وزیران با عنوان «تصویب نامه راجع به سند توانمندسازی و ساماندهی سکونتگاه‌های غیررسمی» است.
۲. تذکر: در ذیل این بند، عبارت «سند ملی توانمندسازی و ساماندهی سکونتگاه‌های غیرمجاز» باید به عبارت «سند ملی توانمندسازی و ساماندهی سکونتگاه‌های غیررسمی» اصلاح شود.

ماده (۷۹) - نکته

حکم این ماده و بندهای آن در لایحه دولت وجود نداشته و بندها و اجزای آن، حکمی دائمی و غیربرنامه‌ای است.

بند «الف» - نکته

- جزء «۱» این بند در راستای بند «۷۵» «سیاست‌های برنامه ششم توسعه»^۲ و اجزای «۲» و «۳» آن به ترتیب در راستای بندهای «۳-۷» و «۲» «سیاست‌های کلی ایجاد تحول در نظام آموزش و پرورش کشور»^۳ ابلاغی ۱۳۹۲/۲/۵ مقام معظم رهبری ارزیابی می‌شود.

بند «ب» - تذکر

در ابتدای این بند عبارت «سازمان اداری و استخدامی کشور» باید به عبارت «سازمان امور اداری و استخدامی کشور» اصلاح شود.

بند «ج» - تذکر

در این بند باید علامت «،» از عبارت «امکانات مورد نیاز،» حذف شود.

بند «د» - ابهام و مغایرت با اصل ۷۵ قانون اساسی

۱) مغایرت: حکم ذیل این بند مبنی بر تکلیف دولت به منظور کردن معادل کمک‌های تحقیق یافته خیران مدرسه‌ساز در «بودجه سنواتی»، محدودکننده اختیار دولت در تهیه لایحه بودجه سالانه کل کشور بوده و لذا مغایر اصل ۵۲ قانون اساسی است. همچنین

---

۱. ماده ۱۷۲ - به منظور ارتقای شرایط محیطی پایدار و فراگیر ساکنان مناطق حاشیه‌نشین از مزایای شهرنشینی و پیش‌نگری و پیشگیری از ایجاد سکونتگاه‌های غیرمجاز، دولت موظف است اقدامات زیر را انجام دهد:

الف - سامان بخشی مناطق حاشیه‌نشین تعیین شده توسط شورای عالی شهرسازی و معماری ایران از طریق تدوین و اجرای سازوکارهای حقوقی، مالی و فرهنگی و توانمندسازی ساکنان بافت‌های واقع در داخل محدوده‌های شهری با مشارکت آن‌ها، در چهارچوب «سند ملی توانمندسازی و ساماندهی سکونتگاه‌های غیرمجاز» و ایجاد شهرک‌های اقماری برای اسکان جمعیت مهاجر.

ب - ...

ج - تهیه و اجرای طرح هادی برای روستاهای واقع در حریم کلان شهرها با رویکرد کنترل محدوده روستاهای مذکور در حد رشد طبیعی آن‌ها.

د - طراحی و ایجاد کمربند سبز در اطراف مراکز جمعیتی از طریق منابع دولتی توسط شهرداری‌ها.

۲. ۷۵ - اجرای سند تحول بنیادین آموزش و پرورش و تأکید بر دوران تحصیلی کودکی و نوجوانی.

۳. از سیاست‌های کلی ایجاد تحول در نظام آموزش و پرورش کشور:

۲- ارتقای جایگاه آموزش و پرورش به مثابه مهم‌ترین نهاد تربیت نیروی انسانی و مولد سرمایه اجتماعی و عهده‌دار اجرای سیاست‌های مصوب و هدایت و نظارت بر آن (از مهد کودک و پیش‌دبستانی تا دانشگاه) به عنوان امر حاکمیتی با توسعه همکاری دستگاه‌ها.

۳- بهسازی و اعلاای منابع انسانی آموزش و پرورش به عنوان محور تحول در نظام تعلیم و تربیت کشور و بهبود مدیریت منابع انسانی با تأکید بر:

...

۳-۷ - استقرار نظام پرداخت‌ها بر اساس تخصص، شایستگی‌ها و عملکرد رقابتی مبتنی بر نظام رتبه‌بندی حرفه‌ای معلمان.

این حکم بار مالی دارد و به دلیل افزایش هزینه‌های عمومی و معلوم‌نشدن طریق تأمین هزینه جدید، مغایر اصل ۷۵ قانون اساسی است. ذکر این نکته لازم است که حکم این بند در بند «ت» ماده (۳۷) مصوبه مجلس در خصوص «لایحه احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور» آمده بود که شورای نگهبان آن را مغایر اصل ۷۵ قانون اساسی شناخت^۱ و مجلس برای رفع این ایراد، بند پیش‌گفته را از مصوبه خود حذف کرد.

۲) نکته: مشابه حکم این ماده در تبصره ماده (۲۲) «قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۰-۱۳۹۴)»^۲ آمده است.

بند «ه» - مغایرت با اصل ۵۳

۱) مغایرت: اطلاق حکم این بند از جهت تصریح‌نشدن به در حدود اعتبارات مصوب و به موجب قانون بودن پرداخت‌ها، مغایر اصل ۵۳ قانون اساسی است.

۲) نکته: حکم این جزء در راستای بند (۷-۱) «سیاست‌های کلی ایجاد تحول در نظام آموزش و پرورش کشور»^۳ ابلاغی ۱۳۹۲/۲/۵ مقام معظم رهبری ارزیابی می‌شود.

بند «و» - نکته

مشابه حکم این بند در ماده (۱۷۲) «قانون مالیات‌های مستقیم»^۴ اصلاحی ۱۳۹۱/۹/۲۹ آمده است.

بند «ز» - تذکر

در ابتدای این بند عبارت «کلیه درآمدها، کمک‌ها و هدایای مردمی نقدی به سازمان دانش‌آموزی»، ایراد شکلی دارد و باید اصلاح شود.

بند «ح» - ابهام

در این بند عبارت «ارزش‌های ایرانی اسلامی» ابهام دارد و منظور از آن روشن نیست. ذکر این نکته لازم است که شورای نگهبان پیش از این به موجب بند «ا» نظر شماره ۸۹/۳۰/۴۰۷۳۳ مورخ ۱۳۸۹/۹/۱۳ خود درباره ماده (۳) مصوبه مجلس در خصوص «لایحه برنامه

---

۱. بند «۲۰-۲» نظر شماره ۹۵/۱۰۲/۲۱۹۵ مورخ ۱۳۹۵/۶/۱۶ شورای نگهبان در خصوص «لایحه احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور»:

«... در بند «ت» این ماده، تکلیف دولت به پرداخت معادل کمک‌های مردمی، چون به افزایش هزینه عمومی می‌انجامد و طریق جبران آن نیز معلوم نگردیده است، مغایر اصل ۷۵ قانون اساسی شناخته شد.»

۲. ماده ۲۲ - ...

تبصره - دولت همچنین مکلف به تنظیم و اجرای سیاست‌های حمایتی از خیرین مدرسه‌ساز می‌باشد و باید معادل کمک‌های تحقق‌یافته آنان را جهت تکمیل پروژه‌های نیمه‌تمام در بودجه سنواتی منظور نماید.

آیین‌نامه اجرایی این ماده حداکثر ظرف دو ماه از تصویب برنامه توسط وزارت آموزش و پرورش تهیه و به تصویب هیئت وزیران می‌رسد.

۳. ۷- بهینه‌سازی فضا، زیرساخت‌های کالبدی و تجهیزیات مدارس در مسیر تحقق اهداف نظام تعلیم و تربیت اسلامی با تأکید بر:

۷-۱ - ضابطه‌مندسازی، بهسازی، زیباسازی، مقاوم‌سازی و مصون‌سازی مدارس با رعایت اصول معماری اسلامی ایرانی، مکان‌یابی و توزیع فضا به تناسب نیازها، طراحی و ساخت مجتمع‌های آموزشی و تربیتی و توسعه مشارکت مردم و نهادهای مدیریتی شهری در احداث و نگهداری مدارس.

۴. ماده ۱۷۲ - صد درصد وجوهی که به حساب‌های تعیین‌شده از طرف دولت به منظور بازسازی یا کمک و نظایر آن به صورت بلاعوض پرداخت می‌شود و همچنین وجوه پرداختی یا تخصیصی یا کمک‌های غیرنقدی بلاعوض اشخاص اعم از حقیقی و یا حقوقی جهت تعمیر، تجهیز، احداث و یا تکمیل مدارس، دانشگاه‌ها، مراکز آموزش عالی و مراکز بهداشتی و درمانی و یا اردوگاه‌های تربیتی و آسایشگاه‌ها و مراکز بهزیستی و کمیته‌امداد امام‌خمينی^(۵) و جمعیت هلال احمر و کتابخانه و مراکز فرهنگی و هنری (دولتی)، طبق ضوابطی که توسط وزارتخانه‌های آموزش و پرورش، فرهنگ و آموزش عالی و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و امور اقتصادی و دارایی تعیین می‌شود، از درآمد مشمول مالیات عملکرد سال پرداخت منبعی که مؤدی انتخاب خواهد کرد، قابل کسر می‌باشد.

پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۰-۱۳۹۴) که در ابتدای آن بر «تعمیق ارزش‌ها، باورها و فرهنگ مبتنی بر هویت اسلامی-ایرانی» تأکید شده بود، اعلام کرد که «نظر به اینکه در ماده (۳)، منظور از هویت اسلامی ایرانی روشن نیست و ابهام دارد، پس از رفع ابهام اظهارنظر خواهد شد» و مجلس نیز برای رفع این ابهام، عبارت پیش‌گفته را به «تعمیق ارزش‌های اسلامی و باورهای دینی» اصلاح کرد.

ماده (۸۰) - نکته

۱) نکته: بندهای «الف»، «ب»، «ج»، «د»، «ز» این ماده در لایحه دولت بوده است.

۲) نکته: کلیه احکام بندهای این ماده غیربرنامه‌ای بوده و در لایحه دولت نیز وجود نداشته است.

بند «الف» - نکته

مشابه حکم این ماده در جزء «۳» بند «و» ماده (۱۶) و بند «ه» ماده (۱۱۲) «قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۰-۱۳۹۴)»^۱ و نیز بند «ث» ماده (الحاقی ۶۰) مصوبه مجلس درخصوص «لایحه احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور»^۲ که شورای نگهبان نیز آن را مغایر شرع و قانون اساسی نشاخته است، آمده است.

بند «ب» - ابهام

۱) ابهام: حکم تبصره «۲» این بند، از جهت رعایت مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی، واجد ابهام است. همچنین برخی امور مذکور در این تبصره، مثلاً «ایجاد تغییرات یا اصلاحات در امور مربوط به سرفصل‌ها و کتاب‌های درسی و ... انتخاب دانشجو» به‌موجب مصوبه مورخ شورای عالی انقلاب فرهنگی با عنوان «جایگاه، اهداف و وظایف شورای عالی انقلاب فرهنگی»، جزء وظایف و اختیارات مصرح آن شورا است^۳ و لذا حکم این تبصره و نحوه عمل دولت در اجرای این تبصره، از این جهت نیز ابهام دارد.

۱. و- وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی موظف‌اند با همکاری سایر دستگاه‌های ذی‌ربط، ضمن اِعمال اقدامات ذیل، شاخص‌های آن را پایش نموده و گزارش عملکرد سالانه را به کمیسیون آموزش و تحقیقات مجلس شورای اسلامی ارائه نماید.

...

۳- گسترش ارتباطات علمی با مراکز و نهادهای آموزشی و تحقیقاتی معتبر بین‌المللی از طریق راه‌اندازی دانشگاه‌های مشترک، برگزاری دوره‌های آموزشی مشترک، اجرای مشترک طرح‌های پژوهشی و تبادل استاد و دانشجو با کشورهای دیگر با تأکید بر کشورهای منطقه و جهان اسلام، به‌ویژه در زمینه‌های علوم انسانی، معارف دینی و علوم پیشرفته و اولویت‌دار جمهوری اسلامی ایران، براساس نقشه جامع علمی کشور با هدف توسعه علمی کشور و توانمندسازی اعضای هیئت علمی.

ماده ۱۱۲- به‌منظور ساماندهی مناطق آزاد و ویژه اقتصادی و ایفای نقش مؤثر آن‌ها در تحقق اهداف سند چشم‌انداز بیست‌ساله نظام، اِعمال مدیریت یکپارچه و ایجاد رشد اقتصادی مناسب در این مناطق، هم‌پیوندی و تعامل اثرگذار اقتصاد ملی با اقتصاد جهانی و ارائه الگوی توسعه ملی در بخش‌های مختلف:

...

ه- به‌منظور گسترش ارتباطات علمی با مراکز و نهادهای آموزشی و تحقیقاتی معتبر بین‌المللی، ایجاد نمایندگی دانشگاه‌های داخلی و معتبر خارجی برطبق اعلام وزارتخانه‌های ذی‌ربط و تأسیس دانشگاه‌های خصوصی در مناطق آزاد تجاری-صنعتی و ویژه اقتصادی با رعایت قوانین مربوط مجاز است.

۲. ماده الحاقی ۶۰- به‌منظور ساماندهی مناطق آزاد و ویژه اقتصادی و ایفای نقش مؤثر آن‌ها در تحقق اهداف سند چشم‌انداز بیست‌ساله نظام، اِعمال مدیریت یکپارچه و ایجاد رشد اقتصادی مناسب در این مناطق، هم‌پیوندی و تعامل اثرگذار اقتصاد ملی با اقتصاد جهانی و ارائه الگوی توسعه ملی در بخش‌های مختلف:

...

ه- به‌منظور گسترش ارتباطات علمی با مراکز و نهادهای آموزشی و تحقیقاتی معتبر بین‌المللی، ایجاد نمایندگی دانشگاه‌های داخلی و معتبر خارجی برطبق اعلام وزارتخانه‌های ذی‌ربط و تأسیس دانشگاه‌های خصوصی در مناطق آزاد تجاری-صنعتی و ویژه اقتصادی با رعایت قوانین مربوط مجاز است.

۳. وظایف:

...

۸- تهیه و تدوین مبانی و شاخص‌های دانشگاه متناسب با نظام اسلامی و طراحی راهکارهای تحقق آن.

۲) نکته: حکم این بند و تبصره‌های آن، حکمی دائمی و غیربرنامه‌ای است.

۳) نکته: مشابه حکم این بند و تبصره «۱» آن، در ماده (۵۶) «قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲)»^۱ مصوب ۱۳۹۳/۱۲/۴ آمده است.

بند «۵» - ابهام

حکم ذیل این بند که تصویب آیین‌نامه را «پس از تأیید ستادکل نیروهای مسلح»، با «هیئت‌وزیران» دانسته است، واجد ابهام است؛ چراکه اگر موضوع در صلاحیت هیئت‌وزیران است، دیگر تأیید ستادکل نیروهای مسلح معنا ندارد و اگر موضوع در صلاحیت ستادکل نیروهای مسلح است، دیگر تصویب هیئت‌وزیران بی‌معنی است و در حالت اخیر، صلاحیت هیئت‌وزیران در تغییر مصوبه‌ای که ستادکل نیروهای مسلح آن را تأیید کرده است، با ابهام مواجه است.

بند «۵» - نکته

«سند راهبردی کشور در امور نخبگان» مذکور در این بند، مصوب ۱۳۹۱/۷/۱۱ شورای عالی انقلاب فرهنگی است.

بند «۶» - تذکر

۱) نکته: مشابه حکم این بند در بند «الف» ماده (۱۷) «قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۰-۱۳۹۴)»^۲ آمده است.

۲) تذکر: در صدر این بند، عبارت «خدمات دانش‌بنیان سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی» ایراد شکلی دارد و باید اصلاح شود.

بند «ط» - نکته

مشابه حکم این بند در تبصره «۲» ماده (۱۷) «قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۰-۱۳۹۴)»^۳ آمده است.

...

۱۹- سیاست‌گذاری تدوین کتب درسی و تعیین ضوابط نشر کتاب و تولیدات هنری و فرهنگی.

...

۲۵- تصویب ضوابط کلی گزینش مدیران، استادان، معلمان و دانشجویان دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی و فرهنگی و مدارس کشور و تعیین مرجع برای گزینش آنان.

۱. ماده ۵۶- کلیه دستگاه‌های اجرایی موضوع ماده (۵) قانون مدیریت خدمات کشوری و دستگاه‌های موضوع ماده (۵۰) قانون الحاق مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۱) مصوب ۱۳۸۴/۸/۱۵، مکلفاند علاوه بر اعتبارات پژوهشی که ذیل دستگاه در قوانین بودجه سالانه منظور شده است، یک‌درصد (۱٪) از اعتبارات تخصیص‌یافته هزینه‌ای، به‌استثنای فصول (۱) و (۶) و در مورد شرکت‌های دولتی از هزینه‌های غیرعملیاتی را برای امور پژوهشی و توسعه فناوری هزینه کنند.

تبصره- دستگاه‌های مذکور ضمن رعایت چهارچوب نقشه جامع علمی کشور و اولویت‌های تحقیقاتی دستگاه ذی‌ربط که به تصویب شورای عالی علوم، تحقیقات و فناوری می‌رسد، مکلفاند نحوه هزینه‌کرد این ماده را هر شش ماه یک بار به شورای عالی علوم، تحقیقات و فناوری و مرکز آمار ایران گزارش دهند. شورای عالی علوم، تحقیقات و فناوری موظف است گزارش عملکرد این ماده را به‌طور سالانه حداکثر تا پایان مرداد ماه به مجلس شورای اسلامی ارائه کند. همچنین مرکز آمار ایران مکلف است سالانه، اطلاعات مربوط به هزینه‌کرد تحقیق و توسعه را منتشر نماید.

۲. ماده ۱۷- دولت مجاز است به‌منظور توسعه و انتشار فناوری و حمایت از شرکت‌های دانش‌بنیان اقدامات زیر را انجام دهد:

الف- حمایت مالی از پژوهش‌های تقاضامحور مشترک با دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی، پژوهشی و فناوری و حوزه‌های علمیه در موارد ناظر به حل مشکلات موجود کشور مشروط به اینکه حداقل پنجاه‌درصد (۵۰٪) از هزینه‌های آن را کارفرمای غیردولتی تأمین و تعهد کرده باشد.

۳. ماده ۱۷- ...

...

تبصره ۲- در راستای توسعه و انتشار فناوری به دستگاه‌های اجرایی اجازه داده می‌شود مالکیت فکری، دانش فنی و تجهیزاتی را که در چهارچوب قرارداد با دانشگاه‌ها و مؤسسات پژوهشی و فناوری دولتی ایجاد و حاصل شده است، به دانشگاه‌ها و مؤسسات یادشده واگذار نمایند.

بند «ل» - مغایرت با اصول ۵۳ و ۸۵

۱) مغایرت: اطلاق حکم این بند از جهت مشخص نبودن حدود و ثغور پرداخت‌ها، مغایر اصول ۵۳ و ۸۵ قانون اساسی است.
۲) نکته: مشابه حکم این بند در بند «ک» ماده (۲۰) «قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۰-۱۳۹۴)»^۱ آمده است.

۳) تذکر: ظاهراً منظور از عبارت «برنامه مستقل» در ذیل این بند، «ردیف مستقل» بوده است که باید اصلاح شود.

---

۱. ماده ۲۰ -

...

ک- شهریه دانشجویان جانباز بیست و پنج درصد (۲۵٪) و بالاتر و فرزندان آنان، فرزندان شاهد، آزادگان و فرزندان آنان و دانشجویان تحت پوشش کمیته‌امداد امام خمینی^(ه) و سازمان بهزیستی از محل اعتبارات ردیف مستقل معاونت تأمین شود.